

; xsf/L JoJf: yfkg (Co-operative Management)

uflldOf lfgdf ; xsf/Lsf] dxTj kOf{ oflufbg ; fdlhs-cllyf\$-; f:s[ts lasf; df रहने भएतापनि सहकारीको संख्या विल्कुलै सिमित छन् । सहकारी संस्थाहरूको JoJks ?kdf uflldOf lfgdf kl/rfng u/f0{ ; du| lj sf; df lx:; b[/ agfpg जरूरी भैसकेको छ ।

/fd k| fb khfdl*

!=laifo kjz M

sg}klg ; 3 ÷ ; yf ÷ ; u7gsf] nlo, p2zo, sfoqmx? sfofj og / pknAwlx? xfl; n ug{hgziQm ; lk ÷ kljlw, kfl, effts tyf cGo ; ljwfx?sf] s'zn kl/rfng / pkoflufaf6 dfq kefj sf/L JoJ:yfkg गर्न सकिन्छ । व्यवस्थापनले नयाँ विचारहरू, प्रकृयाहरू, ; dful, effts ; ljwfx? / ; b:ox?nf0{lbkgk[cj]Zos सेवा सुविधाहरू प्रभावकारी रूपमा प्रदान गर्दछ । अरु ; u7g h:t}; xsf/L ; 3÷ ; yfsf]klg lglZrt nlo, p2zo, sfoqmd / pknAwlx? ls6fg ul/G5 / tflsPsf] nlo / p2zo kkt ug{ JoJ:yfkgnf0{ प्रभावकारी बनाउन जरूरी हुन्छ ।

; yfsf]nllft p2zo xfl; n ug{ ; yfdf pknAw / cGo ; fltaf6 pnkAw xg] ; fwg; fltx?sf] s'zn pkofl / kl/rfng u/L ; Dkfbg ug[kg] sfof?sf] ofhgf thdf ugI sfoqmdx?nf0{ ; u7t ugI gtTj Pj+; dgjo / lgoGqOf ugI sfohf0{ JoJ:yfkg भनिन्छ ।

; xsf/L ; yfsf] cfGtl/s JoJ:yfklso ; Argf leq ; fwf/Of ; ef, ; #fns ; ldl, nlyf ; ldl, pk; ldl Pj +lj efux?, sfofho JoJ:yfkg, kl/ofhgf व्यवस्थापन आदि पर्दछन् । कुशल व्यवस्थापन प्रणालीमा sfo{kefj sfl/tf / sfoflftfnf0{uxg?kdf laZnifOf u/L sd nfutdf uOf:t/lo pknAwlx fl; n ug{ p2zo lglxt xg] ePsf] ; xsf/L ; yfsf] pGlt xg] vfnsf] glt / ofhgf, nfebfol sfoqmd, blf hgziQm / s'zn gtTj af6 ; yfsf] p2zo xfl; n गर्न संभव हुन्छ ।

; xsf/L ; yf c; km xgsf sf/Ofx? M

- :ki6 ; d:of klxrfg / nlo ls6fg ug{Sg] व्यवस्थापकिय क्षमता नहुनु
- ckofkt ofhgf÷/Ofglts ofhgf
- cgejl ; Nnfxsf/, lj 1 / k/fdzlftsf]; jf lng g; Sg'
- ; jn gtTj sf] sdl
- ; b:ox?df klTj 4tf / ; sdtfsf] sdl
- hfld klxrfg / JoJ:yfkg ug{c; lfd xg'
- ckofkt ; #f/ k\$bf
- ; lfd JoJ:yfkgf] sdl
- sdhf] cGt/-; xsf/L ; DaGw

@JoJ:yfkgf]sfoM

JoJ:yfkgf]dVo rf/ sfof? xG5g

!= ofhgf thdf ugI @= ; u7g lgdfOf ugI

#= pTklOf lbg]; dgjo ugI \$= lgoGqOf ugI

ofhgf thdf M

ofhgf thdf eGgn]; yfn]s; /L sfd ul//xsf] 5 / s; /L ug[kg] xfl<sxfg] sdl sdhf]lx? 5g\< o; sf ; wf/sf nful s}sf]pkfo 5gV tlgnf0{s-s; n] eldsf lgjfx ug{ ; Sb5g\< o; sf nflu ; yfsf]p2zo, nlo lgwfOf, nlo kktlsf]cj:yf र वातावरणलाई जनाउँदछ । योजना तर्जुमाले नीति lgdfOf, sfoqmd lgdfOf, glt tyf sfoqmd sfofj og

tl/sf÷k\$pf / glt÷sfo[mdsf] c; / lgwf[Of
गर्दछ । योजना तर्जुमा गर्दा धेरै विकल्पहरूलाई विश्लेषण
गरिन्छ । विद्यमान समस्यालाई पहिचान गरी आर्थिक र
k[ilj lws Pj +; fdfllhs lx; fj n]pkoQm eP gePsf]
पनि जाँच गरिन्छ ।

; u7g lgdf[Of M

of] sfo[h] of[hgfn] /fv\$[f p2[ox? k[kt ug{
विशेष परियोजना बनाई कार्यन्वयन गर्न निर्देशित गर्दछ ।
kl/of[hgf c[gtu\$ laz[if ls[psnfkx?, p2[o, nlo,
; f[f[tflnsf, lhDd] f/L, ; dGjo lgwf[Of ug[h:tf
कार्य संगठन निर्माण अन्तर्गत पर्दछन् ।

pTk[Of lbg]; dGjo ug[M

; xsf/L ; 3÷; :yf x[fg] z[/ ; b:ox? /
कर्मचारीहरू नै हुन् । To; [h] Joj:yfks s[zn g[tj
दिनसक्ने र सञ्चार सीप भएको हुनुपर्दछ । व्यवस्थापनको
lfdtfn] ; b:ox?nf0{ k[efj kfg[x[ff ; :yfsf] p2[o
पुरा गर्न सक्षम हुन्छन् । प्रभावकारी समन्वय गर्न
व्यवस्थापकसंग राम्रो सञ्चार सीप हुनु जरुरी छ ।

lgoGqOf ug[M

Joj:yfkg[n] of[hgf th[ff tyf sfoffjog u/L
हासिल गरिएको उपलब्धी अनुगमन गर्दछ । प्रगति हासिल
गर्न कठिनाई परेको भए सो हटाउन प्रयास गरिन्छ ।
समायोजन गर्नुपर्ने भए त्यो पनि गरिन्छ । नियन्त्रण गर्ने
व्यवस्थापनको निरिक्षण कार्यको एउटा पक्ष हो ।

#=Joj:yfkg[sf]eldsf M

Joj:yfkg[n] gofF larf/x?, k\$[pfx?, ; fdfull,
; lawfx? / ; b:ox?nf0{ lbgkg[cfj Zos ; jf /
सुविधाहरू प्रभावकारी रूपमा प्रदान गर्दछ ।

- glt lgdf[Of, glt sfoffjog, k[efj sf/L ; jf
k[jfx, lj Qlo sfo{r't /Vg] / sfo{blftf a9f0{
उद्देश्य पुरा गर्ने मुख्य भूमिका व्यवस्थापनको हुन्छ ।
- Joj:yfkg k[efj sf/L ePdf ; xsf/L ; :yfx?

cfly\$ / Joj; flos ?kn] ; km / hlj Gt
हुन्छन् । कतिपय जीवन भएपनि सहकारी चरित्र
sfod ug{ ; Sb[gg\ - pbfx/Of M g[kfnsf
s[il lj Qo ; xsf/L ; :yfx?, sltko ; xsf/L
rl/q ePklg Joj ; fo /fd[il rNg ; s\$[f]
x[fg] -pbfx/OfM g[kfnsf s[il pkefQm
सहकारी संस्थाहरु) ।

- ; xsf/L Joj:yfkg sfo{ r[gg]tkOf{ / sl7g
कार्य हो । स्रोत साधन र व्यवसाय / सेवा
; #fng Pj +; xsf/Lsf k\$[t cg' f/ cfpg]
समस्याहरूलाई समेत व्यवस्थापनले हेर्नुपर्दछ । किनकी
सहकारी सदस्यहरु मालिक र संरक्षक दुवै हुन् ।
tl d[wo] ; b:on] lbg[xs?sf] eldsf / lhDd] f/L
समेतलाई ख्याल राखी निर्णय लिनुपर्दछ ।
- lgOf[ug[tl/sf p:t} ePklg ; xsf/L Joj:yfkg,
अन्य व्यवसायको व्यवस्थापन भन्दा फरक हुन्छ ।
व्यवस्थापकको निष्कर्ष भिन्न हुन सक्छ । त्यसैले
sfo\$[f/L ; #fns ; ldt[n] s[zn ; xsf/L
व्यवस्थापक राख्नु पर्दछ ।
- Joj; flos sf/f] f/ ; Dj GwL lgOf[ln[ff u[fxs?,
hf] ; xsf/Lsf dflns klg xg\ pglx[sf]
हितलाई ध्यान दिई गर्नुपर्दछ । धेरै मुनाफा लिने
कार्यलाई सहकारी चरित्र अनुसार राम्रो मानिदैन ।
- j hf/ls/Of ; x[fsf/ln] ; a} ; b:ox?df pTkfbgsf]
ahf/ kxF / pkef[lo ; fdfull÷pTkfbg ; dful[sf]
पहुँच गराउन बिसन्तु हुँदैन ।
- Joj:yfksn] sl7g ; d:ofnf0{ ; /n agfpg'
पर्दछ । जस्तै : खुद नाफा वितरण गर्नुभन्दा पूँजी
स्टकको लाभांश वितरण गर्नु उचित हुन्छ ।
- सेवामुखी सहकारीले खरिद बिक्री दुवै गर्दछ । यो
कार्य व्यवस्थापक र कर्मचारीले गर्दछन् । तर
z[/ ; b:ox?n] k6s-k6s cf'gf] lj rf/ /Vb5g\
/ pglx[sf] lj rf/ ; 'emj nf0{ ; Ddfg ug[
; b:ox?n] sd[f/Lx[sf] dNof[eg ug[x[ff
व्यवस्थापकले सदस्यहरुको भनाईलाई ध्यान दिनुपर्दछ ।

- cGo ; :yfdf sfd ug[Jo] :yfs eGbf ; xsf/Ldf sfd ug[Jo] :yfsn] km/s sfo{ jftfj /Of महशुस गर्दछन् ।
- ; xsf/L Jo] :yfs 5\$} vfnsf] :jfldTj / lgoGqOf -zØ/ ; b:ox?_ af6 ; #fng xg] xBf Unique Management जस्तो महशुस हुन्छ । lsgsl Jo] :yfkssf] ; xsf/L ; :yfdf :jfldTj sf] अधिकार हुँदैन ।

\$= ; xsf/L ; f[; fwgsf]Jo] :yfkG M

c? Jo] ; fo h:t} ; xsf/Ldf klg tlg lsl; dsf स्रोत साधनको व्यवस्थापन गर्नुपर्ने हुन्छ । ती हुन् : hgziQm-Jo] :yfs ; lxt sd{f/lx?_ kfl /sd / भौतिक तथा अन्य सुविधाहरू ।

hgziQmM

; xsf/L ; :yfsf hgziQmsf ?kdf Jo] :yfs / कर्मचारीहरू महत्वपूर्ण स्रोत साधन हुन् । सहकारीको Jo] ; fo ; km-c; km xg'df sd{f/lsl] sfo{ ; Dkfbgdf भर पर्दछ । दक्ष तथा कुशल व्यवस्थापक र कर्मचारीहरूद्वारा g} ; xsf/Lsf] sfd sf/jfxl ; jf / Jo] ; fo kfej sf/L हुन्छ । शेयर सदस्यहरूको आवश्यकता पहिचान, बोर्डका lgbZsx? ; E sfd ug[tl/sf ; xsf/L tl/sfn] Jo] ; fo ; ~rfng ug[sfo\$ f nflu ; xsf/Ldf sfd ug[Jo] :yfs / sd{f/lx?nf0{ufxsj u{ Esf] ; 'dw/ ; DjGw /fVg] ; b:ox?nf0{ ; xsf/L lzlf kfbg u/fpg] विषयमा पर्याप्त तालिम र शिक्षाको आवश्यकता पर्दछ । त्यसैले व्यवस्थापकको शैक्षिक योग्यता महत्वपूर्ण हुन्छ । hgziQm Jo] :yfkGdf sd{f/lsl] 5gfb, egf{ tflnd र मूल्यांकन अति महत्वपूर्ण प्रकृया हुन् । त्यसैगरी कार्य ljj /Of tf\$g] clwsf/ lbg] sfo{ laZnifOf, sfo{ ; Dkfbg:t/, sfdbf/nf0{ tflnd, sfo{ ; Dkfbg u/\$f] ; ldlff / gTj kfbg ug[klfx? klg plQs} महत्वपूर्ण छन् । अर्कोतर्फ कम{f/lnf0{ lb0G] ; ljwf, lfltktl{ nfe, kfl ; fxg k/:sf/ klg hgziQm

व्यवस्थापनका आवश्यक पक्षहरू हुन् । कर्मचारीहरूलाई pTk]Off lbg] k/:sf/ lbg] tflnd lbg] :6fkmsf] ; emfj lng] sfo{jftfj /Of agfpg] xf] eg] sd{f/ln] gljg sfo{ nlo lgwf{Of, /fdl sfdsl] ; Dkfbg, टीममा काम गर्ने अवस्था आउँछ । त्यसैले सहकारी Jo] :yfkGdf hgziQm nf0{ ; lfd, blf, / sZn agfpg ; s] zØ/ ; b:ox? ; E ; dw/ ; DjGw /fVg, Jo] ; fo kfej sf/L ?kdf ; #fng ug{ / lhDd] f/L साथ काम गराउन सकिन्छ ।

kfl M

; xsf/L ; :yfsf] ; ~rfngdf kfl -lalQo_ Jo] :yfkG eGfn] h:t} gub, kfltxg] vftfsf] /sd, lhG; l bflvnfsf ; fdfullx?, kfl tyf cGo ; :yfdf nufgl, vftfaf6 ltgkg] /sd, gub, kfltxg ; Sg] /sdnf0{ जनाउँदछ । पूँजी परिचालन र व्यवस्थापनको आवधिक ljQo cj:yf (Financial Status) sf] ljZnifOf ug{ जरुरी हुन्छ ।

eflts tyf cGo ; ljwfx? M

e]g, cflhf/ pks/Of, uf8L, dlj; g/L ; fdfg, भण्डारण आदी सहकारीका सुविधाहरू हुन् । यी सुविधाहरूको ; do-; dodf dd{ ; ef/, blgs vr{ ljdf vr{ sfd gnflg] ; fdfull pks/Of tyf dlzg pkoQm :yfgdf /fVg] h:tf sfo{? ugfh] dfgj ; jf:Yodf सुरक्षा र वातावरण सुरक्षित राख्न सकिन्छ । भौतिक tyf cGo ; ljwfx?sf] cfj lws dNof\$g u/L clwstd उपयोग गर्नु पर्दछ ।

%Jo] :yfkgsf cflhf/x? M Management Tools)

Jo] :yfkgn] ljleGg cflhf/x?sf] kpfu u/L sfo{ गर्दछ । ती हुन् : लेखा प्रणाली, नियन्त्रण प्रतिवेदन, ; /lff, tflnd÷ lzlf, dNof\$g, pTk]Offsf sfoqnd, सञ्चार र रणनीतिक योजना तर्जुमा ।

n/yf k0ffnl (Account System)

k0f{/ oyfy{n/yf k0ffnl n] yk} lalQo :6bd6
-cfDbfgl ÷ vr{ _ tof/ ub5, h; n] ubf{ ofhg
th0f / lgoGq0fsf nflu cfj Zostf cg; f/ pkofu
ug{ ; lsof \h:t} M dfl; s / j flif\$ Aofn; l; 6,
sfo{ ; #fng :6bd6, sfo{ #fng / Joj; fo ; #fng
vftf, lj zlf vftf -; b:ox?sf] Equity, afB{ ; b:0÷
निर्देशकको अभिलेख, प्राप्त योग्य खाताको रकम) आदि ।
Joj; fosf] clen] ynf0{ r:t / b?:t /Vg cfj lws
लेखा परिक्षण स्वतन्त्र लेखा परिक्षकबाट गराइन्छ । लेखा
k/lifsn] ; :yfsf] sfo{ ; Dkfbg dNofsg, ofhg
तर्जुमा र नियन्त्रणमा सहयोग पुऱ्याउँदछ । आन्तरिक र
afXo n/yf k/lif ul/g] xB Joj; yfkgsf nflu ol
महत्वपूर्ण औजार हुन् ।

lgoGq0f kltjbg M

dfl; s ?kdf C0f / lhG; l cfDbfgl lj Zn]0f,
gub klt0f0 /sd, lj zlf lj lQo / sfo{ ; #fng
cgkft, dfl; s ?kdf cfDbfgl / hlt{l/kf0f] ; xsf/L
संस्थाको वित्तिय रुपमा कस्तो अवस्था छ भन्ने देखाउँदछ ।

; /lff M

; xsf/Lsf] ; /lffsf nflu afBsf lgbZsx? sd{f/l
र सम्पत्तिप्रति पूर्ण जिम्मेवार हुन्छन् । बोर्डले कर्मचारी,
afBsf lgbZsx?sf] ; jf:Yo / ; /lff k0fg ug
वातावरण संरक्षणका स्तर निर्धारण गरी सुरक्षित गर्नुपर्दछ ।

dNofsg / tflnd M

; :yfsf] Joj; yfkgsf dNofsg k\$0f th0f gePklg
मूल्यांकन गरिन्छ । शेयर सदस्यहरूले निरन्तर सहकारीका
Joj; yfks, sd{f/l / afBsf lgbZsx?n] s; /L
sfo{ ; Dkfbg ub5gV ; b:ox?nf0{ ; jf k0fPsf
छन् भन्ने लेखाजोखा राख्दछन् । सहकारी संरचनाले
s; /L sfo{ ul//xsf] 5 egl afXo k/fdz0ftf af6

पनि मूल्यांकन गराइन्छ । यसबाट सबल र दुर्बल पक्ष,
r'gf]L / cj ; /sf] lj Zn]0f u/f0{ tflnd cfj Zostf
पहिचान गरी कर्मचारीलाई तालिम प्रदान गरिन्छ ।
Joj; yfkgsf 6ldnf0{ ; lldgf/÷uf] 7L÷ tflndaf6 lfdtf
अभिवृद्धि गराउन प्रयत्न गरिन्छ ।

Joj; yfkgsf dNofsg kltjbg M

hldg ; ljwf / pks/0f, hgziQm / k0fLsf]
मूल्यांकन प्रतिवेदन तयार गरिन्छ । जसमा मुख्य-मुख्य
विषयको पुष्ट्याई सहित टिप्पणी समेत गरिएको हुन्छ ।

**; xsf/L Joj; yfkgsf nflu /0fglts ofhg
th0f M**

/0fglts ofhg th0f Pp0f cfkrl/s /
Joj; yt k\$0f xr । यसमा दीर्घकालीन सोचका
cfwf/df ; xsf/Lsf] j t0fg cj; yf / eljiosf]
दिशा तर्जुमा गरिन्छ । सामान्यतया यो ३ वर्ष देखि १०
वर्षको हुन्छ । रणनीतिक योजना तर्जुमाले उद्देश्य,
nlo / lazlf dfkg of0o s0fsnfkx? lgwf0f
गर्दछ । यो उपलब्ध तथ्य र सूचनामा आधारित हुन्छ ।
ol pknAw tYo / ; r'gfsf cfwf/df eljZodf
प्राप्त गर्नुपर्ने उद्देश्य र लक्ष्य किटान गरिन्छ । यसले
sfo\$] ; DjGw :ki6 ub5, p27o lgwf0f ug
; dembf/L a9fp55, lhDd] f/L, sfo{ lj j/0f /
समयतालिका स्पष्ट किटान गरिन्छ । सहकारीको
; an / bafn klfx?, cj ; / / r'gf]t Pj +dVo-
dVo ; d:ofx?sf] laZn]0f u/L ; wf/ ug[kg] klfx?sf]
lj sNk ; lxt cE0as गरिन्छ । रणनीतिक योजना
तर्जुमा भैसकेपछि लगानीकर्ताको आत्मविश्वास बढ्दछ ।

&-lgisifM

; xsf/L ; :yfx?sf] u7g, btf{ / kl/rfngsf]
lx; fj n] x0f{ gkfnf ; xsf/Lsf] ; Wof tlj | ?kdf
बढ्दो छ । सहकारी क्षेत्रमा विसंगति, विकृति र अनुशासनहिन
Pj +; xsf/L rl/q afix/ uPsf ; :yfx?sf] ; Wof klg
बढ्दो छ । सहकारी ऐन, नियमावली र प्रचलित कानूनको
समेत उल्लंघन भैरहेको घटनाक्रमले देखाएका छन् ।

o; f]xgdf ; xsf/l Joj :yfkgn k'fj sf/l gxb' g} हो । शहरी क्षेत्रमा सहकारीको महत्वपूर्ण योगदान ; fdlhs-cllyf\$-; f:st lasf; df /xg] ePtfklg सहकारीको संख्या विलकुलै सिमित छन् । सहकारी संस्थाहरूको Jofks ?kdf uflldof lfgdf kl/rfng u/f0{ ; du| विकासमा हिस्सेदार बनाउन जरुरी भैसकेको छ । यस्ता ; xsf/lnf0{Joj ; fols, kl:t:kw{ / ; jfdvl agfpg आवश्यक छ । यसका लागि ; xsf/l Joj :yfkgn k'fj sf/l बनाउनु नितान्त जरुरी छ ।

; xsf/l Joj :yfkgn] gofF lj rf/x? k\$bfx? ; fdfullx? ; lj wfx? / ; b:ox?nf0{lbkggI cfj Zos सेवा सुविधाहरू प्रभावकारी रूपमा प्रदान गर्दछ । सहकारीका ; f] ; fwgx?sf] clwstd pkofu u/l Joj :yfkgsf] sfo{ lfdtf / blftf a9f0{ ; b:ox?nf0{ ; jf ; lj wf विस्तार गर्नुपर्दछ । बोर्डका निर्देशकहरू, व्यवस्थापक र sd{f/lx?nf0{ ; Ddfg ub{x k'fj sf/l ; jf k'fj ug{ व्यवस्थापनले विर्सनु हुँदैन । सहकारीलाई आर्थिक र Joj ; fols lx; fj n] ; km / hlj Gt /Vg Joj :yfkgsf cfhf/x?sf] k'fj / /0fgllts offhg th'f ug{Pj + jfXo k/fdzbf'tfx?sf] ; jf ln0{Joj :yfkgnf0{ ; wf/ गर्दै जानु पर्दछ । साथै सहकारी ऐन/नियमावली, संस्थाको ljlgdo / k'fInt cGo sfgg'sf] kl/wldf /xl Joj ; fo / ; jf ; #fng ug{ Joj :yfkgn] Wofg दिनुपर्दछ । समय सापेक्ष बोर्डका निर्देशकहरू, व्यवस्थापक, / sd{f/lx?nf0{ ; d] tfInd=ufj7L÷ ; jdgf/ cflbaf6 klzllft ub{x pglx?sf] lfdtf clea[4 u/fpg] / pTkXOff=g]Tj k'fj u/l Joj :yfkgnf0{ ; lfd agfpg' पर्दछ । व्यवस्थापनले सरकारसँग सहकार्य र सभेदारीमा sfd ug{ jftfj /Of ldnf0{ lasf; sf] lx; ; hf/ aGg] प्रयत्न गर्नुपर्दछ ।

; Gbe{ fdfull

1. pkfWofo, v'd/fh -@)^\$ _ M gk'fndf ; xsf/l'sf] ljBdfg cj:yf / k'fj sf/l ; x s f / l व्यवस्थापनका लागि सहकारीकर्महरूको भूमिका । अप्रकाशित कार्यपत्र ।
2. Fajardo, F. R and Albella F.P 1999 , Cooperatives: Fourth Edition , Rex Book Store, Inc. Manila, Phillippines
3. Pulami, R.P.2008. "Prabhavkari Sahaakari Byabasthapanma Sahakari karmiharuko Bhumika" (Nepali Version), Kharo Bichar weekly Newsletter, July 14 and 21, 2008, Surkhet Nepal.
4. The Himalayan Times: March 20, 2011. Who's monitoring the Cooperatives? Himalayan News Service, The Himalayan Times Perspective Kathmandu , Nepal

* n]ys s[if ; r'gf tyf ; #f/ s[b], xl/x/ej gdf प्रमुख (रा. प. प्रथम प्रा) पदमा कार्यरत हुनुहुन्छ ।

cDafv}t]lsf]dxTj , o; sf]boj ; folsls/of / a'bf} dl pTkfbg

:j:Yotf / lg/f]l'tf a9fpg, k/lge{tf x6fpg / cflbfgl a9fpg cDafsf]
व्यवसायीक खेती गरिनु पर्दछ । उन्नत प्रविधि अपनाई व्यवसायीक हिसाबले
बेमौसमी अम्बा खेतीमा सरकारी र कृषक दुबै पक्षले जोड दिनु जरुरी छ ।

c?0f v'gfn*

cDaf jf ahf]l -*Pisidium guajava*_ df6]l
-Myrtaceae) परिवार अन्तर्गतको बेरी फल हो । यसको
उत्पत्ती उष्ण अमेरीकामा भएको मानिन्छ । नेपाललाई
klg cDaf pTktlsf] s]b dfGg ; lsG5 lsgsl
oxfBf laleGg ^ (lhNnfx?df cDafsf laleGg hftl
प्रजातीहरु पाईन्छन् । नेपालका काभ्रे, धादिङ्ग, तनहुँ,
; f]f; ef, lrtjg, sf:sl cflb lhNnfx?df o; sf]
खेती गरेको पाईन्छ । नेपालको ४३८४ हेक्टर क्षेत्रफल
अम्बाले ओगटेको छ । जसमध्ये pTkfbgzln lfqkm
३२५१ हेक्टर छ । नेपालमा ३७४०२ मे. टन अम्बा

pTkfbg xG5 -km# lj= lg=@)^^÷^& . gkfnsf] t/f0{
/ kxf8l e"efudf o; nf0{ ; xfpbf] xj fkgf] ePt
पनि यसको व्यवसायीकीकरण भएको पाईनेन ।

cDaf v}t]lsf]dxTj

❖ **kf]6ls dxTj** McDafsf] ubl :j flbi6 xg'sf]
; fy} o; df k| :t th, kf]6g, sfafxf086,
खनिज तत्वहरु र भिटामिन 'सी' पाइन्छ । जसले
skf]f0fsf] rkbfdf k/\$f gkfnsf] :j:Yo
स्थिती सुधार गर्न मद्दत गर्दछ ।

6]n M cDafdf kf0g] kf]s t]jsf] laj/of -!)) ufd ubldf_

vfB kf]0f	gfk	vfB kf]0f	gfk	vfB kf]0f	gfk
zlQm	^&=*& lsnf] Sofnf]l	la6f Sof/f6lg -le6fldg ..P0_	!)#) cf0=o"	SoflN; od	!*=!*@ ld=uf]
sfafxf086	!\$=#)# ufd	le6fldg ..; lU	#&& ld=uf]	cf0/g)=@\$ ld=uf]
8fo6/l knf0{/	%#(# ufd	le6fldg ..al !U)=)^ ld=uf]	km kmf];	\$) ld=uf]
tj)=(^ ufd	le6fldg ..al @j)=)^ ld=uf]	kf]fl; od	\$!^=(^ ld=uf]
kf]6lg	@=%\$ ufd	le6fldg ..al #U	!)=(ld=uf]	sKk/)=@\$ ld=uf]
kfgl	*)=)^ ^ ufd	lgofl; g	\$=() df0sf]ufd	lhf	\$=!@ ld=uf]

: f] M o'gf066 :66 l8kf666 ckm cd]lsf, 8f6f a'z

- ❖ **cjfwlo dxTj** M cDafsf laleGg efux? cg\$g /fjux? laरुद्ध प्रयोग गरिन्छ ।
- cDafdf kf06] nf0\$fkkg -Lycopene_ तत्वले क्यान्सर रोगलाग्न वाट बचाउँछ । cDafsf] kftsf] t]hn] dv, / kf7B/sf] क्यान्सर वाट बचाउँछ ।
 - cDafdf kf06] Astringents n]-hg 5f/lo / JofS6]lof gf; s xG5_ emf8fkvnfsf] रोकथाम गर्दछ । यस्तै भिटामीन सी, Sof/f6lg08 / kf6f; lodn] kfrg प्रणालीलाई मजबुत बनाउँछ ।
 - अम्बाले मुटु स्वस्थ राख्न मद्दत गर्दछ । %-(cDaf ktl lbg # dlxgf ; Dd vfgfn] xfglug] sfh]6]f]hsf] -LDL-Cholesterol_ dfqf !)Ü n] 36b5 eg] xfglug] sfh]6]f]hsf] HDL-Cholesterol_ dfqf *Ün] a9b5, 6f0qLN; L/f08sf] -triglycerides_ dfqf !)Ü n] 36b5, al9 /Qmrfk 5 eg] Tof] (=)÷*=) mmHg ले घट्दछ ।
 - Ujfhfe]lg -Guaijaverine_ t]j n] :6kf6sf; d6b66; sf] -Streptococcus mutants_ a4l /f6b5 / bft slxg jf6 बचाउँछ ।
 - अम्बाले मधुमेह र कब्जीयत वाट बचाउँदछ ।
 - cDafsf] kpfun] ; qns6 nf0{:j :Yo agf6 h; n] ubf{ afenfkkg jf6 56s/f kfpq मद्दत पुग्दछ ।
 - cDafsf] kftsf] v6fh] ?3fvfsl jf6 बचाउँदछ ।
 - kft, km jf afqmsf] nkgn] cgxf/df चमक छाउँछ ।
- ❖ **cjfwls dxTj** M cDafnf0{ h'; , hfdhjh, dl7f0{ /E cfb l agfpg] उद्योगमा प्रयोग गरिन्छ ।
- ❖ **jftfj/0flo dxTj** M cDafsf] kmh / af0n] k\$[lnf0{ सुन्दर बनाउँदछ । यसको बोट भू-क्षय निवारणको लागी पनि प्रयोग गर्न सकिन्छ । बनका अम्बा चराचुरुङ्गीको प्रमुख खाद्यान्न हो ।
- ❖ **cGo** M cDafnf0{ 3f; bfp/f cfb lsf] ?kdf पनि प्रयोग गर्न सकिन्छ ।
- pGgt cDaf v]l**
- **xjfkfgl** M cDafsf] nflu t/f0{ b]yl !%) dl6/ prf0sf, @#-@*) ; } tfkqnd ePsf, !))-@)) dl=dl= ktl aif{ kfgl kg] pi0f af pkf]0f aftfj/0f ePsf ठाँउहरु उपयुक्त हुन्छ । फूलफूलने र फललाग्ने समयमा कम आद्रता राम्रो मानिन्छ । अम्बाले तुषारो र ज्यादा पानी सहन सक्दैन ।
 - **df6f]** M cDafsf] nful kfgl ghDg] @) ; } dl ulx/f] ^=%-*=% kl=Pr\ ePsf] रातो दोमट माटो बढी उपयुक्त मानिन्छ ।
- ❖ **hftx?** M kfnl :yfglo hftx? -ld7f] :j flbnf] / j19 e08f/0f zQnl xG5_ nvgpm-\$ (, cNnfxfj fb ; km6f, gf; ls, ; kld, jgf;/L, चित्तिदार, रेडफेलेस, सिडलेस आदि ।
- ❖ **k} f/0f lalw**
- **alp jf6** M o; lawlaf6 k} f/0f ubf{ dft[u0f xbg t/ klg af6 w]} ; do सम्म बाच्छ । अम्बाको बिउको उमार शक्ती ३-४ दिन सम्म मात्र हुन्छ । बिउलाई # lbg z4 kfgldf jf GA3 !))) kl=kl=Pd\df lehfp/ nufpb of] !%- @) lbgdf pd65 hg \$%-^ lbgdf बारीमा लगाउन सकिन्छ ।
 - **ubl afng]** -Air layering_ M l; ; fsnd cfsf/sf] ! aif{ xfufsf] @=% ; } dl= afqmf cf] cfsf/df lgsfNg] / To; df भ्याउ राखी पलाष्टीकले बाध्ने । ३०-४०

दिनमा जरा पलाउछ । जरा पलाएपछी माउ बोट वाट अलग्याई लगाउने । गुटी बाध्ने उपयुक्त समय जेष्ठ-अषाढ हो ।

- **laR5bg -Cutting_ M#-\$** j 6f c[Vnf ePsf g/d sf7 k; \$f]xfif sf6l IBA jf NAA -%)--!)))_ sf] emjhd f डुवाउने र बारीमा लगाउने ।
- **:6hlE -Stooling_ M#-\$** aif\$]af[nf0{ फेदैमा काट्ने । पलाएका हाँगाहरुको फेदनेर ३ से. मी. बोक्रा फाल्ने र माटोले पुर्ने । @-# dlxgdf h/f knfpb5 / To; nf0{ लगाउने ।
- **ufknLE / al8E M** /fj klt/fvTds क्षमता अविभिद्धी गर्न अपनाईने विधि । xl/of sf]knf nf0{ hldg af6 @)--@% ; jdl dfyl l; N8, lrk, Kofr j l8E cfb l गरीन्छ । ग्राफ्टीङमा इनाचीङ / lelgo/ ufknLE k[nt छन् ।

❖ hlu[sf]t of/l / la?j f nufpg]j lw

cDaf nufpg] hlu[nf0{ lxp[bf ulx/f] u/l hf]g] र सरसफाई गर्ने गर्नु पर्दछ । अम्बालाई बर्गाकार, त्रिकोण र षटकोण आदी पद्धती बाट लगाउन सकिन्छ । cDafnf0{ ^-&x^-& ld6/sf]-nf0g / la?j f alrsf] b/l_ b/l df Ps 3g dl6/sf] vf8ndf nufpg उपयुक्त मानिन्छ (कृ सु सं के, २०६७) । खाडल खन्दा tnsf] df6f] Psflt/ / dflysf] df6f] csf]t/ / fvl tnsf] df6f] ; # klt vf8n @%-#) lsnf] kfs\$] गोठे वा कम्पोष्ट मल मिसाउनु पर्छ । यस्तो माटो dnnf0{ vf8nsf] dfly / dflysf] df6f] hf0{ tn kf/l vf8nsf] sl/a !%-@) ; j ld= dfly ; Dd cfp g] ul/ vf8n kg{ kb5 / alrdf s.7sf] 5]sf n] lrgf]

लगाउनु पर्दछ । पछि वर्षायाममा बिरुवा लगाउँदा त्यो 5]sf x6f0{ vf8nsf] alrdf kg] u/l tyf sndl hf8\$] efu df6f] dgl gkl/g] u/l la?j f /f]g' पर्दछ । बर्गाकार पद्धतीमा २२५ बिरुवा र षटकोण पद्धतीमा २५७ बिरुवा प्रति हेक्टर लगाउन सकिन्छ । /f]kPsf la?j fx?n] pTkfbg lbg z? gu/] Dd au]fssf] vfnl hlu[df 7fp+ ; xfpbf] t/sf/l Pj + d; nf वालीहरु लगाएर फाइदा लिन सकिन्छ ।

❖ dnvfb / l; #0{

sg} klg afnlaf6 clwstd nfe lng ; Gtlnt मलखाद प्रयोग गर्नु जरुरी हुन्छ ।

6jn M wj} / u0f:t/lo cDaf pTkfbgsf nful dnvfb sf] dfqf -shl klt j f_

la?j f aif{	uf]n	o'lof	l;un ; k/ knfkn	d' ckm kf; kf;
!-#	!) -@)= !%-@)= !%-@)= !
\$-^	@%- \$))= # -)=^	!%-@=)= ^ -!=
&-!)	\$) -%))= & %-!=)	@= -@%	!-! -!%
!) ebf dfyl	%)	!=)	@%	!%

; Dk0f{ uf]n, cfwf o'lof, k/} l; un ; k/ knfkn / k/} d' ckm kf; r-a-zfvdf gof+ knf]f cfp g z? xbf / cflw efu To; sf] b0{ महिना पछि प्रयोग गर्नु पर्दछ । मलखाद प्रयोग गर्दा la?j fsf] knfj 6 cg; f/sf] b'l df la?j fsf] j l/k/l sh] f] agf0{ kof] ug{ k5{ / df6f] 5f]kl l; #f0{ गर्नु राम्रो हुन्छ ।

cDafnf0{ udl[fd df ; fgf kft ePsf] cj : ydf xktfsf] Ps k6s / hf8f] ofdd !% lbg sf] Ps k6s kfgl xflg' k'दछ । फूलको र फलको समुचित j [4, l] sf; / u0f:tl/o pTkfbgsf] nflu l; #f0\$] भरपर्दो व्यवस्था गर्नु राम्रो हुन्छ । बिरुवा रोपे देखि /fd/l g; /] Dd / km nflu] / a9g] ahf df df6f] l r:ofg sfod /Vg ; s] af / km sf] j [4 /

lj sf; df d2t klug'sf ; fy} ubl el/g ; xofij
पगदछ । वषा{ofddf kfgl lgsf; sf]Aoj :yf ldnfpg
पनि बिसर्नु हुँदैन ।

❖ tfind tyf sf65f6

cDafnf0{ kl/jltf dh xfu f kCtL -Modified
Central Leader System_ af/f tfind lbg]cyff sf65f6
गरि स्थायी एवं बलियो आकार दिनु पर्दछ । यसको लागि
la?j fnf0{ @-# j if{Dd a9g lb0{ e0{af6 ! dl6/
dfyl rf/jt/ knfPsf, sl/a #) ; }dl= sf] b'ldf
/xsf \$-% j6f xfu x? dfq /fvl cGonf0{dh xfu
बाटै काटी हटाउनु पर्छ । प्रत्येक शाखा हांगाहरुमा ३-४
वटा प्रशाखा हांगाहरु राख्नु पर्दछ । सुकेका, मरेका, रोग
ls/faf6 u|t Pj +sdhf] / allNenPsf xfuflawfx?nf0{
नियमित रुपमा काटी हटाउनु पर्दछ । कांटेछांट गरि सके
kl5 nfu\$ 7hf 3fpx?df afBf[k]6 nufpg' / k/}
la?j fdf afBf[k]ld>Of 5g{ h?/l xG5 ।

❖ km l6kf0{tyf pTkfbg

lah' /fk\$ f] \$-^ j if{/ sndl /fk\$ f] @-# j ifdf
फलन शुरु गर्दछ । फूल लागेको मध्ये ८०% फल बन्दछ
भने ३४-५६% फल परिपक्व अवस्था सम्म पुग्दछ ।
फूल फूलेको १२०-१३० दिनमा फल टिप्न योग्य हुन्छ ।
kmsf] /E xl/of] jf6 kxhfdf kl/jtg ePkI5
-ghls\$ f] ahf/sf] nful_ jf km sdnf] ePkI5
(टाढाको बजारको लागी) फल टिप्न उपयुक्त हुन्छ ।
km sdnf] ePkI5 km l6kbf r/fr?El jf6 xg]
हानी कम हुन्छ । ८-१० वर्षको बोट वाट ८०-३५०
केजी फल प्राप्त हुन्छ । समान्यतया एक हेक्टरमा ७-
!@ d]6g cDaf pTkfbg ug{ ; lsG5 -s[; ' ; +s]
२०६७) । अम्बालाई ८.५-१४) ; } tfkqnddf (dlxgf
सम्म भण्डारण गर्न सकिन्छ । सामान्यतया पनि यसलाई
१० दिन भन्दा बढि भण्डारण गर्न सकिन्छ ।

cDafsf zq'ls/fx?

- kvfzdf yfjnf / ltgsg]k0 xg]enufF
h:t} kmsf] cfFf -Dacus dorsalis_

वर्षायामको खतरनाक शत्रु हो । यसले
kmndf फूल पार्दछ । जसको लाभले फल
भित्र पसि गुदी सखाप पार्दछ । यस बाट
hfjlg au}f ; kmf; U3/ /Vg] udl6fddf
df6f]vnaNofpg] adf} dl cDaf kmfpg
hfB lbg] / cfj Zos k/] laiffib kofij
गर्न सकिन्छ ।

- df6f] kmhkfg] p8' h:tf] ldlnaun]
-Cryptolenus sps._ xff, kft / kmh
jf6 /; r';L af0nf0{ ; sf0{ lbG5 /
उत्पादन घटाउँदछ । यसको नियन्त्रणको
nful af0sf] kmndf knfli6s afWgn]
df6f]jf6 aRrf ?vdf pSng kfpb0 /
cfqndOf e0{ s\$ f]cj :ydf lgsf0lg; Nkm0
-Ps efu_ ^)) efu kfgldf ld; f0{
छर्कनु पर्दछ ।
- ; fgf x/lof sIn]s/fn]-Pulvinarea sps._
km, kft / 8f7df 6fl:; P/ /; r';L
हानी गर्दछ । यसको रोकथामको लागी
df5fsf] tjh jf /fjhg ; fag -Ps efu_
^ efu kfgldf ld; fP/ Ps xktfsf]
फरकमा दुई तिन पटक छर्नु पर्दछ ।
- af0sf] sf08sf kjfn kf/l a:g] /
/ftdf al9 ; qmlo e0{afqnf / kft vfg]
ent lnls/f -Arbela tetraonis_ nf0{lg0qndOf
ug{o; sf] kjfndf k0k jf Snf]fkmd]
वा इथर चोबेको कपास राख्नु पर्दछ ।
- sfu, rd]f] h'/jl h:tf r/fr?El]ug]
lftl af6 hfjlg sk8sf]dglo cfs[tl
agfpg] au}fdf 3G6f en08fpg] jf
बेमौसमी उत्पादनमा जोड दिने गर्नु पर्दछ ।

cDafsf /fjx?

- kmhdf/lod ; fjhfgl -Fusarium solani_ /
Dofqnf]kndlgf km] lcfjhl -Macrophomina
phasioli_ sf] Psn jf ; 0Qm cfqndOf
jf6 nflu] jhfpg] -Guava wilt_ /fj
नेपालमा माहामारीको रुपमा फैलिएको छ ।

of]/f]u kfgl hDg]/ lff/lo df6f]df a9l nfu]b5 । यो रोग लागेको बोटको माथिको खैरि ; Sb}hfg5 / s]xl xktf jf d]xgfd} सम्पूर्ण बोट मर्दछ । यो रोग वाट बगैचालाई arfpg au}f ; kmf; U3/ /fVg] kfgl hDg gblg] /f]unfu}sf]af} h/b]yl pv]hl gi6 ug])=!Ü a[elli6g !)-!% lbgf] फरकमा छर्कने आदी गर्नु पर्दछ । रोग ca/f]ys cDafsf hftx? h:t}agf/;L, gf; ls, ; k/Ld, cNnxfjfb ; km}f cfb] nufpg]/ :j:y la?jfnf0{)=!Ü la6f-Sog]f]ngf]h ; Nkm}sf]0[h\$; g lbgfn] klg of] /f]uaf6 la?jfnf0{ arfpg ; lsG5 -uf}d buf}0fl / buf}Q 9sfn, २०५१) । यो रोग वाट बच्ने सबै भन्दा lb3}fnlg pkfo eg}sf] rf0glh ?6:6sdf sndl u/LPsf pGgt hftsf विरुवा लगाउनु हो ।

- Unf]kf]/lod kll; 8l -*Gloesporium psidii*_ 9';ln] nufpg]PGyf]Sgf]h -*Anthracnose*_ /f]u nfu]k]5 kfE, 8f7 / kmndf snf wAafx? b]yf kb} / la:tf/} xEfx? सुकी रूख मर्दछ । यसको रोकथामको लागी sk/cShlS]hf]/f08 h:tf tfdfoQm हुसीनासक बिषादी प्रयोग गर्न सकिन्छ ।
- kmf0; fnf]kf]/f kll; 8l -*Physalospora psidii*_ 9';ln] nufpg] vl6/] -*Canker*_ /f]u nfu}sf kmx? / kftx?sf]g; fdf v6l/f h:tf v}f bfu}x? b]yf k/L kmnsf] उत्पादन र गुणस्तरमा हानी गर्दछ । यो /f]u lgoGq0fsf] nful /f]ul efu x6f0{ hnfpfg]/ sf65f6 k5l af}f]k]6 nufpg' पर्दछ । बोटमा २:२:५०को बोर्डो मिक्सर छर्दा पनि यो रोग नियन्त्रण हुन्छ ।

- ; sf]kf]/f ; jf8] -*Cercospora sawodae*_ 9';ln] ubf{ nflu]g kftsf] yf]n] /f]u nfu]k]5 kftsf] tNnf] efudf kfglsf] ; 's}sf] yf]nf h:tf] bfu b]yf kb} / kl5 kftx? kx]hl0{eng]ub} / pTkfbgdf हास आउदछ । यसको नियन्त्रणको लागी sk/cShlS]hf]/f08 h:tf tfdfoQm हुसीनासक बिषादी प्रयोग गर्न सकिन्छ ।

a[ff] dl cDaf pTkfbg

अम्बा वर्षमा तिन पटक सम्म फूलदछ । अम्बा लाई ol tlg dWo] sg} klg ; dodf kmhf0{ cfj Zostf परिपुर्ती र मुनाफा आर्जन गर्न सकिन्छ ।

- ✓ **a}fv-h]7df -dDa]jfxf/_** M k]fo cDaf फूलने समय यहि हो । यो अम्बा साउन/भदौ महिनामा पाक्दछ । वर्षा याममा उत्पादन हुने यो km sd u0f:tl/o xg}sf ; fy} /f]u sl/fn] बढि आक्रमण गरीएको हुन्छ । यस यामको फलको बजार मुल्य ज्यादै थोरै छ ।
- ✓ **c; f/ ; fpg -d] jfxf/_** M of] cDaf d;H/÷ पौष महिनामा पाक्दछ । यो फल गुणस्तरिय हुन्छ ।
- ✓ **efb|c; f]hdf -x:t]jfxf/_** M of] cDaf df3 फाल्गुन महिनामा पाक्दछ । यो फल कम u0f:tl/o xg]/ c? kmkmh sd xg] ; dodf वजारमा आउने हुँदा बढि मुल्य प्राप्त हुन्छ । यस समयमा रोग कीराको प्रकोप पनि कम हुन्छ ।

aif}e/l cDafsf] cfk'tl}sf] nful / lxp}df xg] cDaf cfoftnf0{ sd ug{ ; /sf/ / s[fs b]h] a[ff]dl -x:t] afxf/_ cDaf pTkfbg nf0{ hf} lbg' जरुरी छ । विभिन्न विधि बाट अम्बाको फूल फूलने समय परिवर्तन गर्न सकिन्छ । केही प्रमुख र नेपाली कृषकले अपनाउन सक्ने विधि तल उल्लेख गरिएको छ ।

- ✓ /; fogs[kp] jf6 M kñh kñh\$[f] ; dodf o'lof !)Ü sf]emñh jf Pg\ P= P= ^)) kl= kl= Pd\ jf kñh kñh' cufa}0y[kñh ^))– १२०० पी. पी. एम्. बनाई प्रयोग गर्ने । यी /; fogn]cDafsf] kñh / kñh]f emñh\$g\h; n] गर्दा बिरुवामा खाद्यान्न संचित रहन्छ । यसरी ; h't vfgsf]pkof] u/l kñh cDaf af\$df पालुवा पलाउँदछ र फूल फूलदछ । यसरी फूलेको फूल बाट बेमौसमी फल प्राप्त गर्न सकिन्छ ।
- ✓ l; #f0{/f\$g]/ h/f vnaNofpg] M r} dlxgdf cDaf af/ldf l; #f0{/f\$g]/ af\$sf] j/k/ vgl h/f vnaNofpgfn] cDaf af\$sf पातहरु २–३ हप्ता भित्र भर्दछ । पात भरेको af\$nf0{ k| :t l; rf0{ / dnvfb lbbf Ps} नासले फूल फूलदछ र गुणस्तरिय फल फल्दछ ।
- ✓ sf65f6 ug] M kñh kñh\$[f] xfEfx? nf0{ @)–#) ; dl ; Dd sf6gfn] vBfGg ; h't भई हिउदे फल लाग्न मद्धत गर्दछ ।

lgisif{

cDafdf k| :t sfafxf08, 8fo6/l kñf0[/, la6f Sof/f\$lg, le6fldg ..; ll, le6fldg ..all x? / ljleGg vlgh tTj x? kf0g] xBf kf]6s tTj sf] kl/k'tl\$[f] लागी यसको खेती हुनु र खपत हुनु जरुरी देखिन्छ । cDafsf laleGg efux? cg\$g /fux? h:t}SofG; /, em8fkvfnf, pRr /Qmrfk, bft slxg]/f, ?3fvf\$[l, dwd], sAhlot, afemkg cfb l a?4 kp] xg] xBf :j:Yo /xg klg o; sf]v]l xg' / vkt xg' h?/l देखिन्छ । अम्बाको व्यवसायीकरण वाट निर्यातमा कमी nf0{ gkfnnf0{ cfTd lge{ agfpg' kg] cfhsf] आवश्यकता हो । अम्बाको व्यवसायीकरणको लागी pkoQm xfjfkfgldf pGgt ta/n] o; sf]v]l u/lg' पर्दछ । ओइलाउने रोग प्रतिरोधक जातका अम्बा लगाई adf} dl cDaf pTkfbg ubf{al9 dgfkñf xg]/ o:tf]

; dodf cDafdf /f]ls/f klg sd nflu] xbfEdnhn / sf65f6df Wofg lbb} adf} dl cDaf pTkfbgdf जोड दिनु पर्ने आवश्यकता देखिन्छ । स्वस्थता र lg/f]lth a9fpg, k/lge{tf x6fpg / cfDbfgl a9fpg अम्बाको व्यवसायीक खेती गरिनु पर्दछ । उन्नत प्रविधि ckf0{ Joj ; fols lx; fan] adf} dl cDaf v]ldf सरकारी र कृषक दुबै पक्षले जोड दिनु जरुरी छ ।

; Gb; ; fdfu] M

- uf}d blufd0f / blufQ 9sfñ, @)%!= kñkñh tyf cfBf]ls afnl= clff; lk6lE k], gf/fo0fu9, lrtjg= kñh !&^=
- s[; ' ; +s] @)^&= s[if 8fo/l= s[if ; r'gf tyf ; #f/ s[b= xl/x/ejg, nlnk/=
- फलफूल विकास निर्देशनालय, २०६६/६७ । बागवानी विकास कार्यक्रम वार्षिक प्रगती विवरण । फलफूल विकास निर्देशनालय, किर्तीपुर, काठमाण्डौ ।
- Wikipedia. 2011. Pisidium guajava. Online [www.en.wikipedia.org/wiki/ Pisidium guajava](http://www.en.wikipedia.org/wiki/Pisidium_guajava) on 21/04/2011.

*kñkñh lasf; clwsf, ; Vvf kñkñh lasf; केन्द्र, सतबाँज, बैतडी ।

sfz'p'; j fnldf /f0hflj od 0gfshdsf]dxTj / o; sf]kpfu

kl/roM

; fg'sz/L ahf'fof

df]g; tyf kz'k%lnf0{ afRgsf] nflu lj leGg vfgs'Vfsf] cfj Zostf eP h:t} af'lj ?j f tyf j fnlgfnlnf0{ klg k'ng / k'ng lj leGg vfBtTj x?sf] cfj Zostf पर्दछ । यी विभिन्न खाद्यतत्वहरु मध्ये gf0^fhg tTj af'lj ?j f tyf j fnlgfnlnf0{ a(L मात्रामा चाहिने प्रमुख खाद्यतत्व हो । यसको कमीले af'lj ?j f tyf j fnlgfnl kxhf] / k'ksf] x% ; fy) पातमा नाइट्रोजनको मात्रा कम हुन्छ ।

xfdf] bzsf] w/} h; f] efudf df^f]df gf0^fhg tTj sf] sdl % h; sf] k'ksf] nflu lj leGg नाइट्रोजन तत्वको प्रयोग गर्नु पर्दछ । नाइट्रोजनको >ftx/m dWo] ; lld hlj f)fh] l:y/ls/)f ug] gf0^fhg /f; folgs dnaf^ k'kt x'g] gf0^fhg eGbf ; :tf] कफायती र सजिलै प्राप्त हुन सक्ने नाइट्रोजन हो । gf0^fhg l:y/ls/)f ug] hlj f)fk? lj leGg lsl; dsf हुन्छन् । जस्तै: राइजोवियम (*Rhizobium*), chf]f'f'ofS^/ (*Azotobactor*), cgflj gf (*Anabaena*), df0Sf]sf]s; (*Micrococcus*), chf]k'f0'nd (*Azospirillum*) आदी । ol hlj f)fk? dWo] /f0hflj od hlj f)fl sf]z] vfBj fnl, sf]z] #f; j fnl / sf]z] ?vx?sf] h/fsf] luvf]df kf0g] cfvfn] b]vg g; lsg] nDrf] vfnsf] AofS^]/of वर्गमा पर्ने जीवाणु हुन् । यी जीवाणुलाई प्रयोगशालामा sf]z] j fnlsf] luvf] f^ z\$?kdf %b'f0{ lj leGg /f; folgs tTj x?af^ agf0Psf] ldl*ofdf a|\$ u/L a(L kfuf]l/s kb'f] ePsf] whf] df^f] -lk^ :j fon_ df j f whf] kf]l/Psf] 3 efu df^f] / 1 efu uf]nsf] ld>)fdf ld; f0{ Ps k'sf/sf] dn तयार गरिन्छ । यसरी राइजोवियम जीवाणुलाई बढी kfuf]l/s kb'f] ePsf] whf] df^f] ldnfP/ tof/ ul/Psf] dnnf0{ /f0hflj od 0gfshd j f /f0hflj od जीवाणुमल भनिन्छ ।

leh'f]alpdf /f0hflj od
0gfshd xfnl /fd/l rnf0{
मिसाउने । हरेक बीउमा मल
/fd/l 6fk Psf]xgk5' । अनि
alpnf0{5f0f'f Ps15g ; Sg
lb0{; 5k15 /f]g'k5' ।

/f0hflj od 0gfshdsf]dxTjM

- 1= /f0hflj od dn kpfu ubf{ sf]z] #f; j fnldf 50-200 s'hl= gf0^fhg k't x\$^/ k't वर्ष स्थिरीकरण गर्न मद्दत गर्दछ ।
- 2= /f0hflj od dnsf] kpfun] x'f faf^ a(L gf0^fhg l:y/ls/)f ug] x'gfn] sf]z] #f; tyf ?vx?sf] xl/of] kb'f]sf] pTkfbgdf 10-65% वृद्धि हुन्छ ।
- 3= of] dn kpfu ubf{ sf]z] #f; j fnlsf] nflu चाहिने अधिकांश नाइट्रोजनको मात्रा पुरा हुन्छ । cfk'fh] kpfu u/L a(L ePsf] gf0^fhg df^f]df नै रहने हुनाले माटोको उर्वरा शक्ति बढ्छ । To; h] kl% c? #f; tyf j fnlx? nufpbf sf]z] #f; j fnln] lnP/ afsl /x'sf] gf0^fhg त्यसलाई उपलब्ध हुन्छ ।
- 4= of] dn sf]z] j fnldf kpfu ubf{ kftdf gf0^fhgsf] dfqf a|\$ e0{ k'f]g'sf] dfqf वृद्धि हुन्छ । त्यसैले प्रोटीनयुक्त पोषिलो कोशेघांस जीवजन्तुलाई खुवाउन सकिन्छ ।
- 5= of] dn /f; folgs dn h:t} a(L kpfu u/ klg df^f]df tyf jftf] /)fdf v/fj c; / k'f'p'g ; fy) dfgj tyf hlj h'gt'f] :j f:Yodf पनि खराब असर पार्दैन ।

6= of] dnsf] kpf] ugfh] sfz] #f; j fnl tyf sfz] ?vx?df /f]u Nofpg] hlj f]fl / sl/fx?sf] ksf]kdf sd cfp% / df^fjdf a:g] kmfbfhgs जीवाणुहरूमा बृद्धि ल्याउँछ ।

0gfsh] gM

vfB sfz] j fnl, sfz] #f; tyf sfz] ?vx?sf] alpdl /f0hf]j od hlj f]flhf0{ z\$?kdf %b'bf0{ dnsf] ?kdf agf0{ kpf] ug] lj wlnf0{ 0gfsh]zg (Inoculation) भनिन्छ । कोशे घाँस तथा कोशे रुखहरूमा इनोकुलेसन ३ तरिकाले गर्न सकिन्छ ।

!=jlpdf ldnf0{kpf] ug] (Seed Inoculation)M

Pp^f ; kmf ef*f]df 10% lrgl jf u* jf c? s[b] ^f; g] kbfs]f em]n pdfn/ lr; f] kf/L बनाउने । यसरी तयार गरिएको भोल (Sticker solution) df pkrf/ ugkg] alp /fvL /fd/L चलाउने र बढी भएको भोल फाल्ने । भिजेको alpdl /f0hf]j od 0gfsh]d xfnl /fd/L rnf0{ मिसाउने । हरेक बीउमा मल राम्ररी टासिएको हुनुपर्छ । अनि बीउलाई छायाछf Psl%g ; \$g lb0{ सुकेपछि रोप्नु पर्छ । यो तरिका संसार भरि बढी krngdf cfPsf] % / xfd] b]zdf klg o; तरिकानै बढी प्रयोग गरिन्छ ।

@=nbf]agfP/ kpf] ug] (Slurry method)M

o; tl/sfdf dfly pNn]vt tl/sfdf h:t) 10% lrgl jf u* jf c? s[b] ^f; g] kbfs]f भोल बनाउने । उक्त भोलमा राईजोवियम इनोकुलम /fvL /fd/L rnf0{ nbf] बनाउने । अर्को एउटा सफा ef*f]df rflxg] hlt alp /fvL To; df /f0hf]j od dnsf] nbf] vGofP/ ; j} alpdl ^f; g] u/L /fd/L चलाउने । यी राईजोवियम युक्त बीउलाई छाँयामा एकछिन सुकाई तुरुन्तै छर्नुपर्छ । यो तरिका पनि बढी चलन चल्तीमा आएको छ ।

#=df6f]f kpf] ug] (Soil Inoculation):

यो तरिका दुई किसिमको छ ।

klxn] tl/sfdf 10 ufd /f0hf]j od dnnf0{ 1 s]hl= df^fjdf j f dl; g] afn] dfd ld; fpg] / df^fjdf -hldgdf_ 100 ld^/ nDaf0sf] *b'fé (Furrow) बनाई उक्त ड्याङ्गमा राख्ने । सिँचाई भरखर u/]sf] v]tdf ; fg] alp ePsf] sfz] #f; x? h:t) Snfe/, al; d, n] g, :^f0nf] l; /f^f] cflbnf0{ %/ (Broadcasting) /fk] h:t) /f0hf]j od dnnf0{ त्यसरी नै माटोमा छर्न सकिन्छ । अर्को तरिकामा १० ufd /f0hf]j od dnnf0{ 1 ln^/ kfgldf ld; fpg] / 100 ld^/sf] nflu 1 / 2 ln^/sf] b/n] माटोमा छर्नुपर्छ ।

tn lbPsf] lgDg cj:yfdf /f0hf]j od 0gfsh]d माटोमा प्रयोग गर्नु उपयुक्त हुन्छ ।

1= df^f]sf] ; txsf] tfkqmd lj z]f u/L t/f0df tft] ePdf tyf ; Vvf df^fjdf alp /fkgl kg] % eg] /f0hf]j od dn alp eGbf d]g चिसो माटोमा राखेमा राम्रो असर हुन्छ ।

2= lj iffn] cf]fwl h:t) Sofk^fg, ly/fd cflbn] pkrf/ u/]sf] sfz] #f; tyf sfz] ?vsf] alpdl /f0hf]j od 0gfsh]d kpf] ubf] /f0hf]j od hlj f]flsf] nflu xflgsf/s x[b] xbf o:t] l:y]tdf /f0hf]j od dn df^fjdf मिसाएर प्रयोग गर्नु बढी उपयुक्त हुन्छ ।

3= df^fjdf cgkoldm /f0hf]j od (Uneffective Rhizobium) sf] ; Vof k]z:t ePdf /f0hf]j od इनाकुलम माटोमा मिसाएर प्रयोग गर्नुपर्छ ।

4= sfz] #f; tyf sfz] ?vsf] al\$ z]p'df /fd] eP klg kl% s]x sf/)/fn] ubf] luvfx? aGg g; s]df /f0hf]j od dn df^fjdf ld; f0] प्रयोग गर्नुपर्छ ।

/f0hflj od hft tyf o; n]uvf{agfpg ; Sg] sfz]Bf tyf sfz]?vx? M

lj leGg sfz] #f tyf sfz] ?vx?sf] nflu उपयुक्त राइजोवियम जीवाणु विभिन्न जातका हुन्छन् । h:tf] ls Snfe/nf0{ pkoDm x[] /f0hflj odn] n[g[मा गिर्खा बनाउन सक्दैन । त्यस्तै लुसghf0{ pkoDm x[] /f0hflj odn] :^f0nf]df luvf{ agfpg सक्दैन । कुनै राइजोवियमले एक भन्दा बढी कोशे #f[तथा कोही रुखमा गिर्खा बनाउन सक्छन् । यस्तो Ps eGb f a(l sfz]j fnldf luvf{ agfpg ; Sg] #f tyf sfz] ?vsf] ; d[knf0{ Pp^} hftsf] /f0hflj od इनाकुलम भए पुग्छ । त्यसकारण राइजोवियमको k[efj sfl/tfsf] cfwf/df k[hftsf /f0hflj od / Itglx?n] luvf{ agfpg ; Sg] sfz]#f / sfz]?vnf0{ कच्चि समुहमा विभाजन गरिएको छ । तर सम्भव भए k[ofs sfz]#f tyf sfz]?vsf] nflu k[ofs sfz] #f tyf sfz] ?vaf^ k[kt /f0hflj od hlj f)f[af^ agfPsf] /f0hflj od Ogfs[hd kpfu ug(; s] ; j} भन्दा बेस हुन्छ । विभिन्न जातको राइजोवियम र o; n] luvf{ agfpg ; Sg] sfz] #f tyf sfz] रुखहरु निम्न छन् ।

/f0hflj od hft	sfz] #f tyf sfz] ?vx?	
	gkfnl_gfd	cu[hl_gfd
1=/f0hflj od ^f0k[ff]nf0{	;]tf] Kofpnl /ftf] Kofpnl a]; d	White clover Red clover Berseem
2=/f0hflj od d]nnf]^L	n[g{	Lucerne
3=/f0hflj od n]u[ldgf] /d	e[s]/fp	Vetch Pea
4=/f0hflj od n[kg]	n[kg	Lupin
5=/f0hflj od :k]; ; -af]*L hft_	*}d]}*od, ; g0, :^f0nf] l; /f^f] ; f^f]; df, NofaNofa, s[*h] nf]^fgf]g; , nf]^; , Olkn Olkn, ^fsl, abfd] #f , (f f, l; ; f] a* k[.	Desmodium (Tick clover) Sun hemp Stylo Siratro Centro Lablab Kudzu Lotononis Lotus Ipilipil Bauhinea Forage peanut Sesbania Sisoo (Shisham) Bird's foot

/f0hflj od 0gfs hdsf] dfqfM

/f0hflj od dn kpfu ubf{ alpsf] bfgf cgf f/ मलको मात्रा निर्धारण गर्नुपर्छ । साना दाना भएका alpdf sd / &df] bfgf ePsf] alpdf a(L राइजोवियम मल लाग्दछ । तसर्थ बीउको किसिम cgf f/ /f0hflj od 0gfs hdsf] dfqf (Dose) tn दिइएको छ ।

alpsf] lsl; d	/f0hflj od ÷ x\$^/	/f0hflj od dn ÷ s[if	/f0hflj od dn ÷ /fkgf
alp ; fgf] vfnsf] ePdf -h: t[Snf]/, al; d; n[g, :^f0n[l; /f^f] e[cflb .	800 ufd	27 ufd	40 ufd
alp &h[vfnsf] ePdf -h: t[NofaNoFa, &df] s/fp cflb .	1000 ufd	33 ufd	50 ufd

0gfs h] g ubf{ bfg lbgkg] s/tx?M

1= /f0hflj od dn /f0hflj od gfd s hlj f) flbDm ePsf] यसको प्रयोग सावधानीपूर्वक गर्नुपर्छ । o; s[kpfu ; fj wfglkD\$ gePdf o; df ePsf] hlj t hlj f) fl dg[; efj gf ePsf] of dn cgkoful cyj f s]x sfd gnflg] हुन सक्छ । अर्थात् कोशे घाः afnldf luvf{ aGg ; Sbg / j fo[) *ndf ePsf] gf0^fng पनि स्थिरीकरण गर्न सक्दैन । तसर्थ इनाकुलेसन ubf{ lgDg sVfx?da ध्यान दिनु पर्दछ ।

२. राइजोवियम मलको पाकेट घाममा राख्नु हुदैन । lr; f] &fp= j f %fofchf j f /k[h/ / -lk[h_ df 4° सेन्टिग्रेडमा राख्नु उपयुक्त हुन्छ ।

3= alp /fkgf cl# dfq /f0hflj od dn मिसाउनु पर्छ । धेरै अघि मिसाएर छोड्नु हुदैन । मल मिसाइ सकेपछि दुइ दिन ; Dd klg alp /fkg ; lSPg egf /fkgf बेलामा फेरि इनाकुलेसन गर्नुपर्छ ।

4= lj leGg sfz] #f tyf ?vx?sf] nflu leGgf leGg) hfts] /f0hflj od rfxg] xbf pkoDm /f0hflj od hlj f) fl ePsf] dnnfO{ प्रयोग गर्नुपर्छ ।

5= 0gfs h] g u/kf% klg af^ /fd] ePg egf j f 3÷4 xktf kl% af^nfO{ pvjh/ xbf h/fdf kz:t luvf? b]vPg luvf? b]vP klg luvfhfO{ lgrf]/ j f sf^/ xbf /ft] j f snhl /usf] emf] lg:sgsf] ; \$f kmf] f] j f ;]tf] vfnsf] emf] cPdf klg kmf/ 0gfs h] g गर्नुपर्छ ।

6= /f0hflj od hlj f) fl oDm alp kfgl kgf cl# j f lz t kgf cl# j f सांभमा घाम अस्ताए पछि छर्नुपर्छ ।

7= clDno df^f] (Acidic soil) मा राइजोवियमको असर राम्रो हुदैन ।

ctM To:tf] cj :ydf 0gfs h] g ugf ; fy tPgt} r[gsf] whf]df alpnfO{ राम्ररी मिसाई छर्नुपर्छ ।

8= df^f]df gf0^fngsf] dfqf a(L, kmf:kmf/ ; , af/f] cyj f df]nA*gdsf] dfqf sd ePdf /f0hflj od dn xfn] klg sfz] #f tyf कोशे रुखको जरामा गिर्खा राम्रो संग बन्दैन ।

9= sb] klg gof &pdf sfz] #f tyf sfz] ?v nufpgf % egf /f0hflj od 0gfs hdsf] प्रयोग गर्नुपर्छ ।

*nys g[fn s[if cgf]wfg kl/ifb, df6f] j 1fg dxfzfvf, खुमलटारमा बरिष्ठ प्राविधिक अधिकृत पदमा कार्यरत हुनुहुन्छ ।

~~8f = a z l z d f *~~

➤ hg r]gf clej [4 ug] kz' j:t' / jfnlsf]
; Af0f xfd[] lxtdf 5 eGg] s'f k|6xf0{
कार्यक्रममा अपनत्व ल्याउने ।

- :yfglo lgsfo, uX ; /sf/L ; :yf , s[is ; dx ; ldl t dfkrf ; fef/f/ldf sfod nful ; xefultfdhs Joj:yfkg u/L s[if h[is विविधता कायम राख्ने ।

h[is ljljwtf ; Af0faf6 krf0bfM

- kz' k[fl, cGgjfnl, t/sf/L kinkih, jGo hGt' ljljwtf sfod e} kof{/Of ; Gthgdf मद्दत पुग्ने ।
- Agri-Tourism बाट राष्ट्रले आय आर्जन गर्ने ।
- :yfglo ?kdf nfe[s]cj ; / jfBkrfB e}:yfglo समुदाय प्रत्यक्ष रुपमा लाभान्वित हुने ।
- eljiodf jfRgsf nflu cfjZos s[if j:t[s] पहुँच बढ्ने । खाद्य सुरक्षामा टेवा पुग्ने ।
- jg h[un ; Af0f u/L sfj[us] Jofkf/ af6 राजस्व प्राप्त हुन सक्ने छ ।
- स्थानीय स्तरमा रोजगारीको अवसर श्रृजना हुने ।
- /yfg] hftldf kz' k[fl, af6 lj?jf cfbl df jftfj/Of ; G h[ig] /f[ljlj?4 n8y] lfdtf

अधिक हुन्छ । साथै स्थान विशेषमा हुर्काउन, वढाउन सरल हुन्छ । वातावरणीय संरक्षण राख्नमा प्रभावकारी भुमिका हुन्छ ।

pk; x[M

ljZjsf] yf[} eefu cf[6[s] g[kfnn] h[is विविधतामा ठूलो हिस्सा ओगटेको छ । कृषि जैविक ljljwtf ; Af0f ul/ j[s]nks /f[huf/L tyf s[if पर्यटनमा समेत सकारात्मक प्रभाव पारेको छ । खाद्य tyf hgdf; df k[f]f0f[s]cj:yf ; wf/L cGg, t/sf/L, kinkih, bw / df; 'sf] cfdlge[tf a9fpg lgDt कृषि जैविक विविधता सहायक सिद्ध भएको छ । कुनै Ps lhj hGt; jf6 jl?jf, k[fl[s] nfk ePdf 0[s]f]; :6ddf g}gsf/fDs c; / k/L dfgj ; Eoftf नै संकटमा पर्न सक्दछ ।

; Gbe{; fdfuM

!= s[if h[is ljljwtf glt

@= g[kfnsf] h[is ljljwtf /Of]lgt, @)% (

*; x-; lrj, s[if tyf ; xsf/L dGqfno .

Uffheðf, e06f, v'; fgl tyf nx/]t/sf/L afnldf sndl klj lw

✍c?0f sfkmñ

kl/ro

sndl zAb kmkñh afnldf w[}; do cufl8
b[yl k[nt ePtfklg t/sf/L jfnldf o; sf]k[ff]sf]
इतिहास धेरै पुरानो छैन । सधन रुपमा तरकारी वालिको
v[tl ub[hf[df6f6 ; g[/fux?-9; lhGo tyf
AofS6]/ofhGo_ tyf lgdf6f[k\$fk kmvfg]
t/sf/L afnlx? -uffheðf, e06f, v'; fgl, nf\$
v/j hf, sf[ff] cflb_df Aofks ?kdf b[vg yfn[kl5
laZjsf lasl; t bzx? -hfkfg,sf]/of, g[/Nof08,
cd]/sf, j[hfot cflb_ n]/f[ca/f[vs ?6:6sdf
कलमी गरि तरकारी उत्पादन गर्न थाले । विश्वका
w[}; f]lasl; t bzx?n]xfnsf lbgdf ^) kl[tzt
e06f a9l kmvfg] t/sf/L v[lt ul/g] hldgdf
sndl ul/Psf la?jf k[ff] ub[5g\eg] g[kndf
laut @ aif6f uffheðf[sf]AofS6]/ofaf6 c[ff]pg]
/f[/ lgdf6f[lgo6q0fsf] nflu a[unfb]zj6
cfolt h[unl e06f (*Solanum sisimbrifolium*) sf]
?6:6s k[ff] u/L uffheðfdf sndlsf] z?jft
g[kfn s[if cg'; wfg kl/ifbsf] kxndf e0{x\$]
छ । हालका वर्षहरूमा वागवानी अनुसंधान केन्द्र मालेपाटन
kf]/fn] kf]/f cf; kf; tyf :of^hf lhNnfsf s[
e[usf ls; fgx?nf0{ of] klalw af/] tflnd lb0{
अनुसंधानका कार्यहरू अगाडि बढाईरहेको छ ।

t/sf/L jfnldf sndlsf]cfaZostf lsg

- t/sf/L jfnldf sndl ug[ff] dVo p[zo
eg[ff]df6f6 ; g[/fux? lgo6q0f ug[g]xf]
tfklg afnl cg'; f/ o; sf p[zo? lgDg
cg'; f/ 5g\.

- v'; fgl, e06f tyf uffheðf M AofS6]/ofj6
c[ff]pg] /f[usf] k\$fk sd ug[lgdf6f[
k\$fk sd ug[kmh]/od b'; lj6 c[ff]pg]
/f[sd ug[
- sf[ff] t/j hf / v/j hf M kmh]/od b'; lj6
c[ff]pg] /f[sd ug[sd tfkqmd ; xg
; Sg] agfpg

sndl ug[pk0mt/sf/lx?

sf[ff] M km l\$ff] ?6:6s

t/j hf M sle08f\$ff] ?6:6s

v/ahf M nf\$fsf] ?6:6s

e06f M *S. integrifolium*, *S. turvum*, *S. sisimbrifolium*
sf] ?6:6s nufot cGo s[ff] on ?6:6s

uffheðf M *S. sisimbrifolium*, *L. pinpinel*, *L. hirsutum*
nufot uffheðf tyf e06fsf s[ff] on
?6:6s

sndlsf tl/sfx?

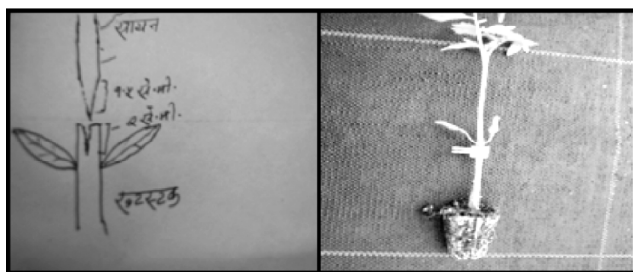
t/sf/L afnldf lgDgcg'; f/sf sndlsf lalwx?
k[nt 5g\

- Sn[kñ lalw
- 6[j lalw
- k[lalw
- Pk[ff lalw

!=Sn[kñ lalw

of]lalw uffheðf, e06f tyf v'; fgl df k[ff] ug[
सकिन्छ । यस विधिको लागि ब्लेड, हाते स्प्रेयर, प्लाष्टिक

र छाहारीदिन मान्द्रो वा गुन्द्री आवश्यक पर्दछ । यस
lalwdf olb *S. sisimbrifolium* sf] ?6:6s kpf] ug[
xf] eg] & blv १० दिनजति अगाडि वीड राख्नुपर्दछ ।
uf]hef]sf] ?6:6s kpf] ubf{#-\$ lbg cufl8 jlp
राखे हुन्छ । यस विधिमा रुटस्टकको दलिय पात भन्दा
; dl hlt dfly Anf]sf] ; xfotfn] !-% ; jdl l; wf
चिरिन्छ । २ देखि ३ वटा मुख्य पात सहितको सायनलाई
!-% ; dl hlt(v)le cfsf/df bj} ; f0af6 tf5]
; fognf0{ ?6:6sdf /fd] # ldNg]l /fvl lSnksf]
; xfotfn] Rofkg' kb5 / % lbg hlt 5xf/Ldf
प्लाष्टिक टनेलभित्र राख्नु पर्दछ । बेला बेलामा आद्रता
sfod ug{ xft] :kpf/n] पानी छर्नुपर्दछ । त्यसपछि
la:tf/} sxl ; do la?j fnf0{ 3fddf byfpg] sfo{
ug[/ o; sf] calw a9fp6] nlu Ps xktfdf k0f?kn]
बिरुवालाई बाहिरी वातावरण संग घुलमिल हुन दिनुपर्दछ ।

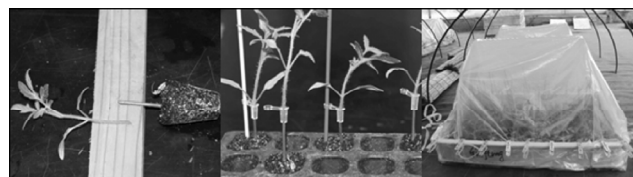

Snkn6 lalwaf6 sndl ul/Psf] uf]hef]

@6b] lalw

o; lalw uf]hef], e06f, v'; fgl clfbf] nflu
उपयुक्त विधि हो । यस विधिमा ग्राफ्टिङ्ग ट्युब वा
kf0k, Anf, xft] :kpf/, Knfli6s, 5fof]bg] df]bf] jf
गुन्द्री आवश्यक पर्दछ । यदि गोलभेडाको रुटस्टक प्रयोग
ug[xf] eg] ; fog sf] jlp e6bf #-\$ lbg cufl8
?6:6ssf] jlp /Vg' kb5 / e06fsf] kpf] ug[xf]
भने ७-८ दिन अगाडि राख्नुपर्दछ । रुटस्टकमा ५ देखि
& a6f kft / ; fogdf @ blv # j6f; Dd kft
आएको अवस्थामा कलमी गर्न उपयुक्त हुन्छ । सायनलाई
wfl/nf] Anf]n] \$% l8lu| hlt 58\$] kf/l dfly af6
tn tkm[sf6g] / ?6:6snf0{ klg To; dl tnj6f

माथि काट्ने । रुटस्टक र सायन छान्दा दुवैको मोटाई
एकनाश हुनु आवश्यक छ । रुटस्टक र सायनलाई एकै
ठाउँमा राखेर धारिलो ब्लेडले काट्नु पर्दछ । तन्कने
/a/ jf uf]kn6E 6b] nf0{ ?6:6ssf] sl6Psf] efutkm[
/Vg] / ; fogsf] sl6Psf] efunf0{ /fd] ; # sl6Psf]
भागमा मिल्ने गरी ट्युब भित्रवाट छिराउने । कलमी
ul/ ; skl5 la?j fnf0{ ; Sgaf6 arfpg plrt cfbtf
/ tfkqmd ldnf0{ knfli6ssf] 6ghleq /fvl sxl lbg
#-% lbg_ ; Dd 5xf/Lsf] Aoa: yfkg u/L ; b5f]
ls/0af6 arfpg] कार्य गर्नुपर्दछ । साथै उचित आद्रता
sfod ug{ ahf/df pknAw xft] :kpf/sf] ; xfotfn]
sndl u/\$f] efudf gkg] u/ b]gs yf}] dfqdf
\$- % lbg; Dd kfgl :k] u/L 6gh a6b ug[sfo{
गर्नुपर्दछ । कलमी सफल ePk15 b]gs ?kdf sxl
306sf] b/n] 6gh vfl]g] sfo{ / 5xf/L x6fpg]
sfo{ ug[/ k]o\$ lbg o; sfo\$] calw a9f0{ &
lbghlt kl5 k0f?kj6 6gh tyf 5xf/L x6fpg]
sfo{ la?j fnf0{ af]x/L jftf] a/0f ; # 3hldn u/fpgsf]
लागि आवश्यक छ । यस विधिवाट राम्रोसंग कलमी
गरेमा ८० प्रतिशत भन्दा बढी कलमी सफल हुन्छ ।

6b] lalwaf6 sndl ul/Psf] uf]hef]

#=k] lalw

of] lalw nx/] t/sf/L jfnlx?- sf]m] v/j hf,
तरबुजा आदि) को लागि उपयुक्त विधि हो । यसमा
af]sf] jf kmfdfs] #) l8lu| 58\$] kf/ sfl6Psf]
sndl ug[cf]hf/, Anf, df6f] e/\$f] yhf, Knfli6s,
छायाँदिने मान्द्रो वा गुन्द्रीको आवश्यकता पर्दछ । यस
lalwdf nf]sf] jlp !@ blv !% lbg cufl8
रोपिन्छ । साधारतया रुटस्टकको वीड कति अगाडि
nufpg] e6g] s/f jlp] s8fkg / ; lfttfd(dormancy)
मा भर पर्दछ । यस विधिमा रुटस्टकको ३ वटा जति

dVo kft / ; fogsf] j 9ldf @ j 6f ; Dd dVo kft
आएपछि कलमी गरिन्छ । यदि सायनमा धेरै मुख्य पात
cfPsf] 5 भने कलमी सफल हुँदैन । सबभन्दा पहिला
?6:6snf0{ df6f] f6 pvjh] a[axg] efu-blno kft
भन्दा माथिको मुख्य पातहरू) भाँच्ने काम गर्नुपर्दछ ।
nueu @ ldlnd6/ hlt Aof; sf] @ ; dl ulx/f]
Kjfn blno kfteGbf dflayaf6 #) l8lu| hlt 58\$]
पारेर कलमी गर्ने लठीको सहयोगले पार्ने । सायनलाई
klg #) l8lu| hlt 58\$] kg[u/l An\$] dlyj f6 tn
sf6g] / sfl6Psf] efu tn kg[u/l ?6:6sdf
3' नि । प्लाष्टिकको थैलोमा माटो भरी बिरुवा रोप्ने
/ kl|t la?j f !)) ldln hlt kfgl hf\$] efudf
gkg[u/l xfnG] / pQm la?j fnf0{ sndl 3/df
nlu al/k/laf6 knfli6sn] xj f gl5g[u/l 5f]lg]
र ५ दिन जति छाहारीमा राख्ने । कलमी सफल
ePk15 la:tf/ 5xf/L tyf knfli6s x6fpg] / Ps
हप्ता जतिमा पूर्णरूपमा हटाउने । कलमी सफल
ePk15 klg ?6:saf6 olb dgf knfPdf x6fpg]
कार्य गर्ने । यस विधिबाट पनि ८० प्रतिशतभन्दा
बढी कलमी सफल हुन्छ ।

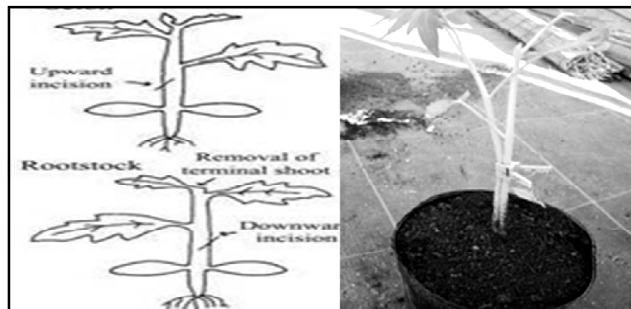

kj lalwjf6 sndl ul/Psf] v/j hf

\$-Pk|f lalw

यो विधि केही मात्रामा गोलभेडामा प्रयोग गरिन्छ ।
; kmrtf kl|tzt Hofbf ePtflkg c? lalw eGbf of]
विधि केही भन्नुभेटिलो छ । यस विधिमा ३ देखि ४ वटा
मुख्य पात आएका सायन र रुटस्टक छानिन्छ । रुटस्टकमा
dlytkm / ; fogdf tntkm(An\$sf] ; xfofn] blno
kft / klxnf] dVo kftsf] j lrdf yf] efu sf6g]
काम गर्नुपर्दछ । काटिएको भागमा राम्रोसंग फिट हुनेगरी
bj ?6:6s / ; fog_sf] efu 3' fpg] / lSnksf]
; xfofn] Rof]kg] clg ?6:6ssf] sndl eGbf dlyj af6
आएका पात र मुना ब्लेडले हटाउने । त्यसपछि

la?j fn0{ df6f] / \$f] yhf] / fkl yf] kfgl xfn]
sndl 3/df /Vg] / !) lbghlt kl5 ; fogsf]
कलमी गरिएको भन्दा तलको भाग काट्ने काम गर्नुपर्दछ ।

Pk|f lalwaf6 sndl ul/Psf] uf]he\$

sndl ubf{la; g gxb]s/x?

1. sndl slxnklg rsf\$ddf a;] ug{ xbg .
2. ?6:6s / ; fogsf] df6f0{ Psgfz xgkb5 .
3. sndl ubf{sfl6Psf] efu Ps cfk; df /df] # hf]8Psf] xgkb5 .
4. sndl ul/; s[k15 la?j fnf0{ @* blv #) l8lu| l6lu\$ tfksd / () kl|tzt eGbf a9l cfbtf ePsf] 7fpdf /Vgkb5 .
5. sndl ul/; s[k15 la?j fnf0{ uf]km olgog aGg lbg % lbg hlt 5xf/L lbgkb5 / uf]km olgog alg; s[k15 la:tf/ 3ddf bl/fpg] sfo{ u/L Ps xktfdf kof]kn] 5xf/L / knfli6s x6f0{ la?j fnf0{ aflx/L jftfa/Ofdf 3hldn गराउनुपर्दछ ।

;Gb\$; fdu|

- TBIC.2010.Reports on Experiment in Vegetable cultivation technology . Tsukuba international center. Japan international cooperation agency.Text book of VC no 71.

*afuafgl lasf; clws[lhNnf s[if lasf;
sfofno, c3f/vfL

k[uf]/s v]ldf k[uf]/s dnsf]; wf/sf tl/sfx?

✍; ld/ 1fdl du/*

k[uf]/s dnvfb M

k[uf]/s v]l ubf{ df6f]f] pj{fzIQm sfod राखन जरूरी हुन्छ । सुधारिएको प्रांगारिक मलको प्रयोगनै o; sf] dVo lasNk हो । गोठेमल (गाई, गोरु, भैंसिका dn _ sDkf]6 dn, sv/fsf]dn, eBf afv]sf]dn au/sf]dn, xl/of]dn, uf]/ dn, uf]/ UofFsf] nbf]dn, v/fgl, lkgf, /fqldn cfblnf0{k[uf]/s dn भनिन्छ । प्रांगारिक खेतीबाट सन्तोष जनक उत्पादन lngsf] nflu tk; nsf k[uf]/s dnx?nf0{ lgDg अनुसार सुधार गरी प्रयोग गर्नु पर्दछ ।

sv/fsf]dnsf]; wf/M

- cf'gf]hldgdf kpf] ug'eGb # blv \$ xktf पहिले नै खरिद गरि ल्याउने वा खोरबाट भिक्ने ।
- pQm dnnf0{hg v] jf af/ldf kpf] ug]xf] त्यही बारीमा लैजाने र एउटै मात्र थुप्रो बनाउने ।
- of] ykf]dnnf0{ lknf/ / 0€ Pd= sf] ef]hn] /fd] ; E lehf0{k] Zt Ir; f] agfpg] / km]L To; nf0{ykf] agf0{df6f] jf k/fn jf Knfli6sn] छोपेर राख्नुपर्दछ ।
- ^ blv & lbgdf dnleq xft /fv] xbf{ vlkg; Sg' tftf] ePdf kfgl 5/ Ps kN6 पल्टाउनु पर्दछ ।
- df}d x] / sl/a #) blv \$) lbgdf of]dn तयार हुन्छ ।
- o;/l sxfoPsf] dnsf] uof:t/ a#l e0{ vfBtj]sf] dfqf a9b5 / lj?jfn] t/Gt} लिनसक्ने अवस्थामा रहन्छ ।

- 0€ Pd=sf] emf] agfpg, 0€ Pd= ! In6/ ; Sv/ jf lrgl ! s] hl= kfgl !* In6/ Ps Knfli6ssf] 8bdf ld; f0{ 3fd gnflg] 7fpBf ७ देखि १४ दिनसम्म राखिन्छ । यसलाई ई. एम. को स्टक भोल वा ई. एम. १ पनि भनिन्छ ।
- o;/l tof/ ePsf] @) In= :6s emf]nf0{ & blv ! \$ lbgkl5 % blv !) uof kfgl ld; f0{ ई. एम. २ बनाउने । १ टन मल बनाउन को nflu dnsf]lr:ofg x]l !)) blv ! %) In6/ ई. एम. २ को भोल आवश्यकता पर्दछ ।

uf]dn / o; sf]; wf/M

- uf]df hgfj/sf]lk; fj v] hfg glbg uf]leq} पिसाब संकलन गर्न खाडल खनि संकलन गर्नुपर्दछ ।
- ; e] eP; Dd of] vf8nnf0{ l; d]6 afn]fn] पक्का गरी बनाउँदा राम्रो हुन्छ ।
- o;f] ubf{ ; \$Int lk; fa rlxP/ v] hfg पाउँदैन ।
- dnsf] vf8n jf ykf] nf0{ leq kf/ 5fkf] बनाउनु पर्दछ ।
- 5fkf] agfpB j iff]f] kfgl, eh, 3daf6 dn hf]u65 / dndf ePsf] vfBtj] gf\$; fg xg पाउँदैन ।
- 0€ Pd= sf] kpf]u/l uf]dn]sf]; wf/ ug]kb{ sv/fsf]dn ksfpB ckgfpg] lj lw cg'f/ नै गर्नुपर्दछ ।
- 0€ Pd= sf] kpf]un] dndf gf06fhg, kmkf]; , / kf]f; sf]dfqf ; d] a9b5 / /fu ; d] sd लाग्दछ ।

lkgf dn M

t/sf/L, kmkkm tyf gub] afnlx?df uf]dn
tyf sv/fsf] dnsf] cltI/Qm tf]lsf] lkgf @% -
) ufd kl't af] cyjf @% - %) s] hl= k'tl
/fkgl'sf b/n] kof]u ubf{ lgs} /fd] pTkfbg ePsf]
पाइएको छ ।

- lkgfnf0{gsxf0\$g af/Ldf kof]u ubf{o; af6
निस्कने कडा ग्याँसले बिरुवा डढाउने गर्दछ ।
- lkgf sxfP/ dn tof/ ug{ klxn] lkgfnf0{
मसिनो गरी पिध्नु पर्दछ ।
- To; kl5 0\$ Pd=, kfgl / ; Sv/sf]emf]h xNsf
सँग छरेर प्लाष्टिकले छोपि दिनुपर्दछ ।
- % - & lbgkl5 Ps k6s lkgfnf0{ kN6fP/
फेरी छोपिदिनु पर्दछ ।
- o; /L /fd] ; E sxfPsf] lkgfn] la?j nf0{ sg}
नोक्सानी गर्दै न मल पनि राम्रो सँग लाग्दछ ।

hlj s dn M

hlj s dn eGgn] z'l'd hlj x?sf] o:tf] ; dxnf0{
alem5 h; n] la?j fsf] j 4L, lasf; / pTkfbgsf]
nflu clt cfj Zos vfBtIj x?sf] ; #o / pknAw
गराउन सहयोग गर्दछ ।

- ol hlj f0fh] xDff] pTkfbg u/L lj?j fnf0{
उपलब्ध गराउँदछ ।
- यी सुक्ष्म जीवाणुमा दुसि, ब्याक्टेरिया, आदी पर्दछन् ।
- kfoM ; a}t/sf/lafnl, sf] afnlx?df ol hl]as
dnx? clt pkof]ul मानिदै आएको छ ।
- ahf/sf kf0g] hlj s dn lsGbf a9leGbf a9l
जिवाणु संख्या भएको मल छनौट गर्नुपर्दछ ।
- kl't Pd= Pn= jf kl't ufd !) nfv eGbf
sd lhj f0f' ePsf] hlj s dnnf0{ :t/lo
जैविक मल मानिदैन ।

- hlj s dnsf] j \$f j ftjndf :k:6 ?kdf lhj f0f'sf]
gffd, hftl, klfhtl / k\$ / -:6 / ufd jf
Pd= Pn= slt ; Wofdf lhj f0fx? 5g\; f] s/f
स्पस्ट सँग खुलेको हुनुपर्दछ ।
- hlj s dnsf] a\$ jf af]n xfj f leq gl5g]
गरि बिक्रो सिल गरेको हुनुपर्दछ ।

**xfn ahf/sf kf0g] laleGg hl]as dnx?sf]
gfd / dfqf M****lkldod Phf; L M**

यो ब्यक्टेरिया जिवाणु हो । यसले २ - २.५ के जी.
gf06fhg kl't /fkgl'sf b/n] j ftj /Ofaf6 l:y/l/s/Of
गरि माटो र बिरुवालाई उपलब्ध गराउँदछ । (साभार:
lhNnf s[if lasf; sfofosf] nDhEsf] k\$ fzg
:j lelgo/ af6_

!)) Pd= Pn= Phf; L nf0{ Ps ln6/ kfgldf
ld; fP/ !) - !% ldg6 ; Dd a[ff] h/f 8] fP/
रोप्न सकिन्छ । यो मात्राले २ रोपनीमा रोप्ने वेर्नाको
उपचारको गर्न पुग्छ ।

lkldod kmkf; M

यो पनि ब्यक्टेरिया युक्त मल हो । यसले माटोमा
c3hgzn c] z]f /x\$] kmkf; ; nf0{ 3hglzn agf0{
बिरुवाले लिन सक्ने अवस्था बनाउन सहयोग गर्दछ ।

lkldod Phf; nfd M

of] AoS6] ofn] j ftj /Ofaf6 !=@% s]hl= gf06fhg
kl't /fkgl'sf b/n] l:y/l/s/Of u/L df6f] pknAw
गराउँदछ । यसले हर्मोन पनि उत्पादन गरी बिरुवालाई
उपलब्ध गराउँदछ ।

Eofd -e] sh/ c/jfgsh/ df0sf] f0hf _ M

यो दुसियुक्त जीवाणु मल हो । बिरुवाको जरा
j l/k/L a; L df6f] 3Ng g; s\$] kmkf; ; , lh\$ /
कपरलाई घोली बिरुवालाई उपलब्ध गराउँछ । बिरुवाको
जरामा रोग लाग्नबाट बचाउँछ ।

/f0hflhod M

of]klg एक प्रकारको ब्याक्टेरिया हो । यो कोसेबालीको लागी उपयुक्त मल हो ।

hlj s dn kpfu ubf{lbfg lbgkg} s/fx? M

- hlj s dn kpfu ubf{a\$ j f l; l; vflg] j lts} ; DkOf{dn Ps} k6sdf sDkf]6 j f df6f]df ld; f0{ सक्नुपर्दछ वा प्रयोग गरिसक्नु पर्दछ ।
- कम्पोष्ट मल पुर्ण रूपले पाकेको हुनुपर्दछ । मल ld; fpg] ahfdf cfemndf j f 3fd gnflg] ठाउँमा बसि मिलाउनु पर्दछ ।
- sDkf]6 / hlj s dnsf] ld>0fnf0{ah'sf kv cyj f 3fd gnflg] ahfdf ld; fpg' kb5 / जग्गामा छरि माटोमा मिलाउनु पर्दछ ।
- hlj s dn / /f; folgs dn Ps} fy ldnfP/ प्रयोग गर्नु हुदैन ।
- Hlj s dnsf] kpfu ugcl3 l; l; nf0{ /fd/L हल्लाउनु पर्दछ ।

pGgt af\$; l dn M

af\$; l dn Ps hfkfgl klj wlsf] cfwf/df 3/h' tl/sfn] :yflgo ; fwg ; [t af6 agfpg ; lsg] प्रंगारिक मल हो । यो मल जीवाणुले बनेको हुन्छ र यसलाई जीवाणुमल पनि भन्ने चलन छ ।

a\$; l dn nuftf/ kpfu ubf{ p; n] df6f\$] p] र शक्तिलाई बढाउँदछ । प्रत्येक वर्ष दिगो रूपमा माटोको उर्वराशक्ति बढ्दै जान्छ । अन्य प्रंगारिक dnsf] ; fy} af\$; l dn !)) -@)) ufd ktl af6 j f !)) -@)) s3 hl= ktl /fkglst b/n] kpfu ubf{ t/sf/lst] pTkfbg pT; fxhgs ?kdf बढेको पाईएको छ ।

agfpg]tl/sf M

- !%) Pd= Pn= af\$; ldn #% ln6/ kfgldf ld; fpg] / o; df !%) ufd ejhl j f ; Sv/ /fd/L

ldnfP/ @\$ blv \$* 306f kl5 kpfu गर्ने ।

- agfpg] :yfg cfefgf] l; w} 3fd gnflg] / पानी नपर्ने स्थान हुनुपर्दछ ।
- wfgsf] 96f] sf7sf] whf] lkgfsf] whf] ; j } सामाग्री राम्ररी मिलाई ई. एम. भोलले भिजाउने ।
- o; /L /fd/L ldnf0{ s[kl5 kfgl j f 3fdaf6 जोगाई थुप्रो बनाउने ।
- २ दिन पछि एक पटक पुरै मल पल्टाउने । यस्तैगरी २- ३ दिनको अन्तरमा पल्टाउँदै जाने ।
- k[os kn6 kn6pbf kfgl /Vg] / kgM ykf] बनाई राख्ने ।
- of] dn uld{dlxgdf @) lbgdf / lxpbf ४० - ५० दिनमा तयार हुन्छ ।

kpfu lalw M

- cGo dnsf] cltl/Qm !)) -@)) s3 hl= ktl रोपनीका दरले प्रयोग गर्ने ।
- sfpnl, ufhe\$ h:tf agf]nf0{ !)) -@)) ufd ktl af6, af\$; ldn, uf0{ e}l\$] j f sDkf]6 dn %)) - &)) ufd ktl af6 मिसाई दिँदा उत्पादन राम्रो भएको पाईएको छ ।
- of] dnnf0{ hf]gsf] ?kdf ; Sv f j f kfgldf 3fh] uf]dn, kTs/dn, sv/fst]dn cfbnf0{ कुहाउनको लागि पनि प्रयोग गर्न सकिन्छ ।

* /fli60 :j o+;] s, s[if h3 l6= P= klZlffyl{ जिल्ला कृषि विकास कार्यलय, लमजुङ्ग ।

TERRARIUM: l; l; leqsf]au}ff

⌘pHHj nf ; fx">]7*

cfwlgsls/Of / lj sf; qnd ; E; E}dfll; k\$[taf6 w}} 6fl9Psf] 5 eg] Jo:t tf; E} dfll; nf0{ zf/ll/s तथा मानसिक रोगले पनि ग्रसित बनाएको छ। यस क्रममा आज मानव प्रकृतिप्रेमको भोगी भएका छन्। यस्तै ct[t 0R5fnf0{ d'g cfPsf] gofFklj lw xf] l; l; leqsf] au}ff h; nf0{ 6}fl/od -terrarium_ भनिन्छ। जसरी l; ; fleq -aquarium_ k[s[ts j ftj /Of lgdf'f u/L s[qd kfj/lleq df5f /dfp5g\To; /L g}ldlgor/ ग्रीनहाउसको रूपमा टेरायियम को सिर्जना भएको हो।

Terrarium eg}f] pkoQm la?j fnf0{ kOf{ aGb cyj f cw'Gbb ?kdf kf/bzl{ l; l; df xsf'f{ ; fg] बगैँचा निर्माण गर्नु हो। यसको लागि सिर्जनात्मक snfsf ; fy}af'la?j fsf]/fd] 1fg xg' tyf xsf'fg] klj lw -h:t} l; #f0{ dnvfb, /f'ls/f Joj:yfkg_ ; DaGwl /fd] 1fg xg cfj Zos छ। शहरीकरण र hluufsf] sdl ePsf] cj:yfdf af'la?j f v'hfpg] of] एउटा राम्रो विकल्प हुन सक्छ।

l'rq g+! cw'Gbb ?kdf 6}fl/od
l'rq g+@ kOf'Gbb ?kdf 6}fl/od

Bottle Gardening sf nflu cfjZos ; fdfu{x?

- kf/bzl{ l; l; -kfglsf] hf/, /S;lsf af'n, knfli6ssf ef8f, aj'h, PSjfl/od, cflb_

- dl; gf] /8 j f afFsf] 6qmf j f rkk'6s
- ; f'h'sf] ?kdf efG5fsf] rDrf
- /\$sf] ?kdf efG5fsf] sf6f
- l; #f0{\$f] nflu :k'p/
- cfj Zostf cg' f/ ljleGg /Esf 9Ef tyf ; /; hfj 6sf ; fdfu{
- sDkf]6, sf'nf, afn'f, cflb
- pkoQm af'la?j f

lj lw

!_ kydtM 5flgPsf] ef8fnf0{ tftf'kfgln] cyj f साबुन, सरफ पानीले राम्रोसँग सफा गर्ने। /f'ls/faf6 hf'ufpg klj ; /; kmf0{ lgt'Gt आवश्यक छ।

@_ To; kl5 efBfsf] cfsf/k\$ / x' /l df6f'sf] aGb'f:t गर्ने। यसको लागि तलको प्रक्रिया अपनाउनु पर्दछ।

- **klxnf]tx** गिट्टी र ढुङ्गाले पुर्नु पर्दछ। यो तह kfglsf] dfqf a9l ePsf] ahf lgsf; tyf df6f'f'f kfgl gx'f kfglsf] dfqf k'f ug{ भागको रूपमा प्रस्तुत हुन्छ।
- **b] [t'xdf** हामी कोइला राख्न सक्छौं। कोइलाले df6f] tyf ag:kltn]l; h'f u/\$f] blift xfj fnf0{ lkn'6/ u/} :j R5 xfj f k'f'x ug{ d2t पुर्‍याउँछ।
- **t] [t'xdf** n'p'm -sphagnum moss_ km'hfP/ पातलो तह निर्माण गर्न सक्छौं। यसले माटो निकास क्षेत्रमा जानबाट जोगाउँछ।
- **r'fy] [t'xdf** हामी कम्पोष्ट अथवा माटो राख्छौं। df6f] / afn'f fsf] ld>Of cfj Zostf cg' f/ मिसाउने। यदि हामी यसलाई मरुभूमीको रूप दिन

चाहन्छौं भने बालुवाको तह बाक्लो गर्नुपर्दछ ।
olb landscape df vfjhf[sf]lgdf[0f ug{rfxG5f}-
eg] ; fgf] efBfhf0{df6f[0f uf8l kfjv/l[sf]?k
दिन सक्छौं । त्यसैगरी आफ्नो सिर्जनात्मक कला
cg?k df6fhf0{p7f0{8fBfsf]?k tyf vfN8f[agf0{
भिरालो जग्गा आदि बनाउन सक्छौं । आफ्नो
cfjZostf / rfxgf cg?k l8hf0g ubf{
बिरुवाको विकासक्रमलाई पनि ध्यान दिनुपर्दछ ।

#_ स्प्रेयर वा फनेलको सहायताले माटो भिजाउने ।

\$_ o; df nufpg]af[0nf0{; fgf]efBf]j f kfjlygsf]
kfs[0df pdg lbkg5{ / ;fwf/0f ?kdf g}
माटो सहित रोप्नुपर्दछ ।

%_ olb afjnsf] dv ; fgf] 5 eg] rkl:6s jf
afFsf] ; xfotfn] ; fgf] vfN8f] agf0{ df6f]
सहित रोप्ने र हल्का माटो थिचेर पानी दिने ।

^_ la?jf /fkkl5 afjnsf] dv skf;n] aGb
गर्ने । आफ्नो आवश्यकता तथा इच्छानुसार विभिन्न
cfsf/k\$zf/ tyf ljleGg j:tsf Aof8ldG6gsf
ss{ knfli6ssf k'tnl, sk8fsf kth cflbnf0{
बिक्रीको रूपमा प्रयोग गर्ने ।

&_ kfglsf] dfqdf sdl ugI h; sf] sf/0f 9'; l
tyf 9';lhGo /fju nflu kfp[0g.

*_ मलखादको मात्रामा कमी ल्याउने । मलको अत्यधिक
kpfjyn] ubf{la?jf rfB}a9g hfG5 / cfkth]
चाहेको आकारमा ढाल्न सकिन्छ ।

(_ Psrf[0l 6jfl/od tof/ ePkI5 Ps jif{Dd
मलखाद दिनुपर्दैन ।

!)_ ; do ; dodf sf65f6 ugI, ; 's\$zf kft x6fpg]
र सरसफाइमा विशेष ध्यान पुर्‍याउने गर्नुपर्छ ।

!!_ /fjls/faf6 arfpg k\$zfz, ; fkjlf s cfbtf /
तापक्रमको समुचित व्यवस्था गर्ने ।

!@_ la?jf k\$zfzdf ; jhgzln xg] xBf rfx\$zf]
cfsf/df Nofpg efBfhf0{; do ; dodf 3fddf
र छायाँमा पर्ने गरी फर्काउने गर्नुपर्दछ । o; f] ubf{
af[0sf symmetry maintain हुन्छ ।

!#_ tfks[0 cTolws ePdf l; ; fsf] efBf] kn[0g]
; Defjgf xg] ePsfh] tfks[0sf] dfqf
मिलाउनुपर्दछ ।

af[0 la?jfsf]5gf[0 ubf{lbfg lbkgk[0s/x?

- sfjfsf] tfks[0, k\$zfzsf] cj:yf / ; fkjlf s
cfbtf xjL ; f] cg'f/sf] jftfj/0f ; xfbf]
बोट बिरुवा छान्नुपर्छ ।
- efBfsf]cfsf/ cg'f/ la?jfsf]a9g]kj [0df
विशेष ध्यान पुर्‍याउनु पर्दछ ।
- Nof08:s[0 kn[06sf]nflu hg jftfj/0f ; hg
गर्दैछौं, सोही अनुरूपको बोटबिरुवा छान्नुपर्दछ ।
h:t} M d?eidsf] jftfj/0fnf0{cacti,
Dracaena(Ribbon plant) xl/ofnl jftfj/0fsf]
nflu osmunda, Begonia cflb kpfj[0df Nofpg
सक्छौं । त्यस्तै, जंगलको रूप दिन Maranta, pilea
आदिको प्रयोग गर्न सक्छौं ।
- la?jf 5gf[0 ubf{w]}emf[0Gg] vfnsf kpfj]
गर्नुहुदैन । होचो प्रवृत्तिको बोटमात्र प्रयोग गर्नुपर्दछ ।

**6jfl/odsfnflu pkoQmaf[0x?sf sxl gfd
tn lb0Psf]5 M**

- Pilea
- Selaginella
- Polystichum
- Osmunda
- Maranta
- Peperomia
- Acorus
- Begonia
- Dracaena
- Sensevieria

yk cfsif\$ agfpg]pkfox?

- sg}af0nf0{jf focal point sf] ?kdf dlt{, l:k6sn jf :jlldE khnf0{ kfyldstf lb0{ Toxl cg?ksf]jftfj /Of lgdf0f ubf{k\$[t; E\$sf] सामिप्य पाउन सक्छौ । त्यस्तो प्रयोग गर्दा यसको उचाइ , बोटको उचाइ जत्तिको हुनुपर्दछ ।
- l; ; fsf]efBfnf0{cf^gf]0R5fg; f/ 9fNg ; S5f}+ t/ ; fk]lfs cfbtf pkoQm xg] xbf ; fgf] dV भएको भाँडोलाई नै राम्रो मानिन्छ ।
- au}ef tof/l k]{g}sg ?k lbg] xf] ; f] sf] lglZrt u/l l8hf0g ubf{kl5 c:tJo:t xg] सम्भावना कम हुन्छ । तसर्थ : सानो मुख भएको भाँडोमा पेपरवर्क अवश्य गरौ ।
- af0la?jf 5gf0 ug]s0df leGg leGg prf0, cfsf/, tyf /Esf af0la?jf /fVg ; s] yk सुन्दर हुन्छ ।
- 6/f/odnf0{ cem} kfs[ts ?k lbg lj leGg ; fgf] cfsf/sf] hgfi /x? ?vsf xffflaufsf]

?kdf l; Gsf , afFsf] 6qmf k0f]u u/l /f]gk5{

- kxf8, 8fBfsf] cfsf/ kl5Nnf] efudf tyf बेरीको आकार अगाडि दिनुपर्दछ ।
- /f]ls/fsf] k\$fkaf6 arfpg u0f:t/lo af0 बिरुवा छान्नु अपरिहार्य हुन्छ ।
- o; df k0f]u xg]df6f] 9Ef tyf cGo ; fdfullnf0{ tftf]kfgln] kvfn\$] jf :6//nf0h u/\$]f] हुनुपर्दछ .

ctM 6/f/od Ps snf xf]h; sf]nflu ; 0dzlntf अति आवश्यक पर्दछ । यसले हाम्रो स्नयुप्रणलीलाई सुदृढ u/l kl53ft xgaf6 arfpg] xbf a9] sfnsf] /fd] ; fyl Pj +; xf/fsf] ?kमा प्रस्तुत हुन सक्दछ । आमजनतामा hfgsf/l ; k\$zg ug{ ; s] lgs6 eljiodf g}of] ; a\$]f] kgfhfu/Of, kgfhul / :j R5 dgf]hgsf] pTs[6 dfWodsf] ?kdf blgs hljgsf] ; fwgf खुन सक्दछ ।

*afnl lasf; tfInd clws[, lf0lo s/lif tfInd s/b] vh/f

slj tf

kmnkmt h v]tL

kblk kf8h*

u/f}+x} xfdln] kmnkmt h v]tL

a9L ePsf] kmnkmt h hf/df a]tL .

o; j f6 xG5 gub cfhg

o; n] ; wfgI 5 xfd] hlj g .

cfK, s]f, :ofp, cDj f clg lnrl

vfg' xb8 xfdln] a9L sf]r-sf]r .

kmnkmt haf6 j gfp g ; lsG5 h', hfd / h]hl

kmnkmt h v]tL u/f}+x} xfdln] cfh8]v .

kmnkmt /fk]kI5 ug{ :ofxf/ / dnhn

s]x j ifkI5 nflu yfNg5 To; df km .

kmnkmt h v]tL u/f}+pGgt / Joj f; flos tl/sfj f6

cfj Zos k]ljws ; j f ; xofu lnpFs[if sfot'oj f6 .

*jL=P= t] f] j if{-kqsf/ltf_ c3f{f]f - %,
c3f{fFL -xfn sf7df8f}+.

s[if rf}f/L / d]f]g]kfn

dfwj ltlDn; gf

; Gwf/f dfwb]ds lj Bfno,

w}^a - ! /; j f .

kl; gfaf6 olusf]dxIj a%g}?

hxf]s; fg clg v]j f/lsf]s/f xG5 .

; dolug afnlgnl lasf; clg

a] flgs s[if k0f]nsf]s/f xG5 .

ckgfpg'5 Aoj ; foGdv v]tL k0fnl

kmfpg'5 df6f]; xfp8]pGgt aflngfnl .

tj dfq ; k05g dnb/x?

df6f]f hlj g b]g}?

cf^g}kl; gfn]0ltxf; n]g}?

s[if k]f]g b}z clg g]kfnlsf nflu

z? u/f}hljgsf]cfwf/ pGgtlsf nflu .

df6f]k]kmt k]kI5, df6f]f g}/dfp5 dg

k\$[lsf]vfgl df6f]df6f]fg}k]kI5 wg .

; wf/f}cj df6f]lj /f]l larf/

df6f]fg}pGgt xG5 hlj g cfwf/ .

cf^g}d8'xb\

cf^g}/ut xb\

s[if rf}f/L / d]f]g]kfn .

v/fof]kfngMPs :j :y df; 'sf]; f{

एउटा वयस्क खरायोको तौल १.५ के.जी. देखि ५ के.जी. सम्म हुन्छ । खरायो जन्मेको ठिक ६ महिनावट सन्तानोत्पादन गर्न सक्षम हुन्छ । एक पटकमा सरदर ५ देखि ११ वटा सम्म वच्चा जन्माउन सक्छ ।

sbj /fh ufjhl*

kl/roM

खरायो एक मायालु प्राणी हो । यो प्राणी मानिससँग निकै रत्तिन्छ । हेर्दा राम्रो भएकोले जो कोहिले पनि यसलाई सजिलैसँग पाल्न सक्दछ । यसले घर वरपर pknAw xg] 3fF, kft, t/sf/L, uBfu8L tyf eft पनि खाने भएकोले यसलाई पाल्न धेरै कष्ट गर्नु पर्दैन । v/fof] clt ; kmf 7fpBf dfq j :g ?rfpg] / ; kmf vfg\$'f dfq} vfg] ePsfjh] o; sf] df; ' ; j f[ws उत्तम मानिन्छ । तर नेपालमा यसको प्रचलन भर्खर मात्र शुरु भएको छ । यसको मासुमा 'कोलस्ट्रॉल' को dfqf clt Gog, k[6gsf] dfqf a9L ePsfjh] lj /fdL / cf^gf] :j f:y kl't lhDd] f/ ePsfj?j f6 v/fof\$] मासुको आर्कषण बढ्न थालेको छ ।

v/fof]cf^g} 3/df kflNg ; lhnf] ePsfjh] u[x0flx? यस पेशामा आकर्षित भएको पाइन्छ । खरायो धेरै किसिमका हुन्छन् । नेपालमा रौंका लागि अङ्गोरा, df; 'sf nflu lrlGrnf / Soflnkmf]g6f xfoNf0g a9L प्रख्यात छन् । यस्तै लोकल जातको खरायो पनि पाइन्छ ।

Pp6f jo:s v/fof\$] t[hl !=% s[hl= bljv % के.जी. सम्म हुन्छ । खरायो जन्मेको ठिक ६ महिनावट सन्तानोत्पादन गर्न सक्षम हुन्छ । एक पटकमा सरदर ५ देखि ११ वटा सम्म वच्चा जन्माउन सक्छ । वच्चा hGdfPsf] ef]n kN6j f6 klg efn] nfu\$] b[vgdf आएको छ । एउटा वयस्क पोथीले वर्षमा ५ वटा सम्म jRrf hGdfpg ; Sb5 . p; sf nflu cfd / वच्चाको स्वास्थ्य राम्रो हुनुपर्दछ । भाले लागेको ठिक ३०, ३२ दिनमा वच्चा जन्मिन्छ ।

v/fof]kfng s; /l ug{ lsG5 <

v/fof] j Rrfx?n] a9L ?rfpg] ePsf]n] o; nf0{ घरभित्र पालिने चलन छ । त्यसो गर्दा बढी फोहोर, दुर्गन्ध आउने भएकोले यो पालनमा आर्कषण घटेको पाइन्छ । यसको पालन गर्दा आधुनिक खोरको प्रयोग गर्नुपर्दछ ।

cfm[gs v[s:tf]xgkb5 <

आधुनिक खोर निर्माण गर्न कठिन छैन । दुई फिट nDaf0{ rf/ lkm6 rfBf0{ b0{ lkm6 prf0{ ePsf] efn] / kfyl 566f- 566} /fvG ; lsg] vfnsf] v08, b0{ 6f bfgf vfg] 7fpF b0{ 6f kfgl vfg] 7fpF b0{ 6f 3fF vfg] 7fpF j 8\$fhf / lk; fj hDdf xg glbg] le/fnf] kf/L ; kmf ug{ ; lsg] / j Rrf kfpBf ; 'lft xg] 7fpFj /k/ d' f l5g{ g; Sg] u/L Kj fn ePsf] जालीले घेरीएको खोर बनाउनु पर्छ ।

v/fof]s; /l pknAw ug{

xfdln] cfkm6tx? sxFF6 v/fof] NofP/ kfnbf k[om Pp6} dfpaf6 hGd\$] efn] / kfyl k[kt ug{ सक्छौं । त्यसबाट जन्मेका aRrfx? kmf/ c?nf0{ lbBf फेरि एउटै माउको सन्तान पार्न गईरहेको हुन्छ । यसरी w]} k6s Pp6} dfpsf] cyjf glhs\$] gftfaf6 hGdPsf aRrfx?df 0glal8^a l8k] gsf] ; d:of cfpG ; Sg] nhf nE8f / /fjlx? hGdL j Rrfx? w]} aRg g; Sg] xgfn] v/fof]f6 /fdl] kl'tkm kfpG सकिदैन । त्यसैले व्यावसायिक खरायो पालक वा सरकारले cg' Gwfg u/L lj t/Of u/\$] v/fof\$] hft kfn]f राम्रो प्रतिफल लिन सकिन्छ ।

v/fof\$]krf0bfx?

- ❖ v/fof] ; # j :bf÷v[bbf dflg ; n]cfgGbsf]dx ; ; गर्छ ।
- ❖ घरको शोभा बढाउँछ ।
- ❖ o ; sf]dndqaf6 cToflws pAhgl xg]ePsf[h] cf^g}j f]f jf s/]fj f/ldf clfflgs t/sf/l र फलफूल उत्पादन गर्न सकिन्छ ।

v/fof\$]df; bf lgDg krf0bfx? xG5gM

- ❖ खरायोको मासु मुटु रोगीका लागि उपयुक्त हुन्छ ।
- ❖ o ; df sd ...; fl]8od 8f06U ePsf[n] o ; n]

वजन घटाउन पनि मद्दत गर्दछ ।

- ❖ यो वाथका रोगीका लागि हितकार हुन्छ ।
- ❖ v/fof\$] df; bf le6fdlg B -12 पाइन्छ ।
- ❖ यसमा प्रोटीन, आइरन र जिङ्क पनि पाइन्छ ।
- ❖ cToflws /ftf] df; sf] ; jgn] d6sf] /fl] निम्त्याउने भएकोले सेतो मासु धेरै स्वास्थ्य हुन्छ ।
- ❖ v/fof\$] df; bf ; j} kfl] eGb] sd lrNnf] पाइने भएकोले यसले मानिसको वजन बढाउँदैन ।

*klj lws ; xfos, s[if ; 'rgf tyf ; #f/ s[b] हरिहरभवन ।

cDaf v[fl

e0{P} h'-:6j}L v}tL

✍>lnfn a/fn*

:6j}L /fk\$}Ps dlxgf kl5 !÷!
 dlxgfsf]km/sdf # s}hl=ol/of k}tL
 रोपनीको दरले टपड्रेस गर्नु पर्दछ ।
 df5fsf]dn / x8&lsf]r0f{a/fj /
 dfqdf -# № s}hl= ^ s}hl=k}t
 /fkgl}b/n]ld; fP/ kmh kmNg'
 eGbf cuf8lsf]cj :ydf kpfu
 ugf}pTkfbg a9g'sf ; fy}kmsf]
 आकार र गुणस्तरमा वृद्धि हुन्छ ।

pTklQ

:6j}रीको उत्पत्ति अमेरिकामा भएको मानिएको छ ।
 cd}lsg hunl :6j}L k}fu}lof rf0nf]gl; ; /
 k}fu}of elh}gof b0{hfltsf j}lrd f}sf[ts ?kn]
 k/ k/fu; }rg e0{z\$}ls/of eP/ lãul0fo hftsf]
 :6j}L k}fu}ofsf]pTklQ Pj +j sf; ePsf]xf]eGg]
 विश्वास गरिएको छ ।

kf}6s dxTj Pj -pkofu

स्ट्रवेरीमा औषधिय गुण हुन्छ । स्ट्रवेरीको फल खानाले
 पिसाब सम्बन्धिको रोगलाई निको पार्न सहयोग पुग्दछ ।
 o; sf] t}hf kmn vfg] ugf}w}}k6s lk; fa nflu
 रहने रोगलाई रोकथाम गर्दछ । फल प्रशोधन गरी
 डिब्बा बन्दी गरेर बिक्री गर्न सकिन्छ । जाम, रस र

सर्वत बनाएर सेवन गर्न पनि सकिन्छ । त्यस्तै आइस्क्रीमल0{
 jf:gfbf/ aनाउन पनि स्ट्रवेरी प्रयोग गर्न सकिन्छ ।

hnjfo'tyf df6f]

; Vvf -kfgl w}}gkg] / lr; f]xfj fkgf ePsf]
 /fd] ; f 3fd nflu] l; #f0{ / oftoftsf] /fd]
 ; ljwf ePsf] 7fpFJo; flos ?kdf :6j}L v}tL ug{
 उपयुक्त हुन्छ । वोटको वृद्धि र विकासको लागि २२-२५
 डिग्री से. तापक्रम उपयुक्त हुन्छ । तापक्रम १० डिग्री
 से. भन्दा बढि थालेपछि रनर निस्कन थाल्दछ । कुनै
 hftn] tlff/f] klg ; xg ; Sb5 eg] sg} hftnf0{
 तुषारोले आर्थिक नोक्सानी हुने गरि क्षति पुऱ्याउँछ ।
 h}-ciff9df kmNg] hftnf0{@ l8u} ; } sf] lr; f}h]
 पनि क्षति गर्न सक्छ । स्ट्रवेरी प्रायः सबै किसिमको
 df6f}f xg ; Sg] eP klg k}z:t k}af/s kbfy
 ePsf] dl}nf] tyf pTkfbgzln, xn'sf, kfgl ghDg]
 र चिस्यान अडिने खालको माटो सर्वोत्तम हुन्छ । माटोको
 पि.एच. ५.५-६.५ राम्रो हुन्छ । स्ट्रवेरीलाई प्रशस्त सिंचाईको
 आवश्यकता पर्दछ ।

k} f/of

स्ट्रवेरीको फेदबाट रनरहरु आईरहन्छन् । यिनै रनरहरु
 प्लाष्टिकको थैलोमा राखेर प्रसारण गरिन्छ । आजकल
 tGt' k}hgg\k}ffnlaf6 k} f/of ul/Psf lj ?j fx? klg
 प्रशस्त उपलब्ध हुन थालेका छन् ।

/f}g}tL/sf

@# dlxgf pd} ku\$} /g/x? ; fg{ pkoQm
 हुन्छ । स्ट्रवेरी सार्नको लागि धेरै गहिरो खनजोत गर्नु
 पर्दैन । जग्गाको तयारी गर्दा प्रति रोपग्ल !)) 8f}f]
 hlt /fd}l slxPsf]k}af/s dn, l8-P=k= % s}hl=
 / do}f ckm k}f}f; # s}hl= sf b/n] hluufsf]
 अन्तिम तयारी गर्दा प्रयोग गर्नु पर्दछ । हार वाट हारको
 b/L &% ; }dl= / af} jf6 af}sf] b/L \$% ; }dl=
 कायम गरी पंक्तिवद्ध तकाले विरुवा सार्नु पर्दछ ।

:6k]l ; fgl do

7fpFtyf xjfkfgl cg' f/ :6k]l /f]g] ; do M

lfq	nufpg] ; do
t/f0{ leql-dwz, j}l / vfj	ebf]c; fjh
dWo kxf8 tyf pkfosf	df3-kmNuOf
pRr kxf8	rj-jzfv

tfnd

:6k]lsf] pTkfbg lfdtf, pTkfbstj Pj +uOf:t/ राम्रो पार्न तालिमको आवश्यकता पर्दछ। स्ट्रवेरीलाई तल वर्णन गरे अनुसार तालीम दिन सकिन्छ।

!= Ps dh kOffnLM klxnf /fk\$] dh dfq /fv/ बाँकी रनर सबै उखेलेर हटाईदिनु पर्दछ।

@= rf/dh kOffnLM klxnf /fk\$] dh:6k]lsf] 'ba af6 cfPsf /g/x? dWo]a9ldf rf/j6f /g/x? /fv] -plrt b/ldf_ afBL ; j}/g/x? उखेलेर नर्सरीमा सार्नु पर्दछ।

#= jxdh kOffnLM o; tl/sfdf klxnf /fk\$] jfj f6 cfPsf ; DkOf{/g/x? dWo] Ps Ps lkm6sf] b/ldf lj?jf sfod u/l jfBL ; j} रनरहरु उखेलेर हटाई दिनु पर्दछ।

ufBdh, dnvfb tyf l; #0{

:6k]l /fkl ; skl5 df6f\$] lsl; d / enf/kftsf] ; 3gtf cg' f/ #÷\$ k6s xNsf lsl; dsf] ufBdh गर्नु पर्दछ। गहिरो गोडाई गर्दा जराको नोक्सानी हुन u0{ jfj /f]ufpg] xgfn] :6« lbg' eGbf cuf8lsf] cj:yf; Dd kl't /fkgl @÷# j6f xF 5fBgn] w}] df6f] j:g] ls/fx?sf] lgoGqOf xg u0{ ls6g] ; s विषादीको प्रयोग न्यून गर्न सकिन्छ। स्ट्रवेरी रोपेको एक dlxgf kl5 !÷! dlxgfsf] km/sdf # s]hl= ol/of प्रती रोपनीको दरले टपडेस गर्नु पर्दछ। माछाको मल / x88lsf] rOf{ a/fj/ dfqdf -# M# s]hl= ^ s]hl= kl't /fkgl] b/n] ld; fP/ kmh kmNg' eGbf

cuf8lsf] cj:yfdf kpf] ugff] pTkfbg a9g]sf साथै फलको आकार र गुणस्तरमा वृद्धि हुन्छ। स्ट्रवेरी nufpg] 7fpdf 6df6/, cfn' vf] fgl / eGbf jfx\$ c? jfnlx?sf] 3Dtl jfnlsf]?kdf t/sf/l v]l ubf{ df6f\$] pj {fkf sfod} /xl :6k]l pTkfbgdf yk टेवा पुग्दछ।

km l6kf0M

jg:klts efiiddf eGg' kb{ :6k]l km Pslqt किसिमको फल हो। ठिक्क पाकेको फल रातो सुन्तले देखि लिएर जात अनुसार बैजनी रङको पनि हुन्छ। फल g/d / w}] lbg; Dd eG8f/Of ug{g; lsg] lsl; dsf] हुन्छ। फल टिप्नको लागि तापक्रम धेरै नभएको बेला पारी विहान या वेलुका ३/४ बजेतिर टिप्दा बेस हुन्छ।

km l6kf kmnsf] eGghf0{g^an] lrdff] kmnnf0{ चोट नलगाईकन टिप्नु पर्दछ। फलको भेट्नु सहित l6kf0{ ul/Pg eg] 6f9fsf] jhf/df kYof0{ lj qm वितरण गर्न सकिने। फल पाक्न थालेपछि दिनमा r/r?^ln] gf\$; fg ug[ePsfjh] r/f wkfp] dfG5] राख्नु पर्दछ।

km kfSg yfnkl5 x/\$ @÷# lbgdf kgM l6kg] बेला भै नै रहन्छ। स्ट्रवेरी फुलेको करिव ३०-४५ दिन भित्रमा पाक्दछ। फलको पूर्ण विकास भएको १५-२० दिन पछि फल टिप्न लायक भएर पाक्दछ।

pTkfbg

:6k]l /fk\$] %-& dlxgf kl5 pTkfbg lbg] अवस्थामा पुग्दछ। सरदर उत्पादन १५-२० मेट्रिक टन/हेक्टर हुन्छ।

*n]ys, jfufgl lj sf; clwsf, lh=s]j=sf- bfhvdf sfo{t xgxG5 .

-h[6P= / a9lcdf_

a[ffl} dL Kofh v[tl

gf/fo0f k[fb ltldm; gf*

-r[tsf]klxnf[ktf lhNnf s[if lasf; sfo[osf]lgoldt :6fkma[7s ; s[;]fs[b/kms[6]u/\$f h[
l6= P= a9lcdfsf]3/sf]af6f]hf[6]lyP . a9lcdf cf^gf]3/ cuf8lsf]af/ldf nuf0Psf]Koh pv[h]
afFsf]8fnfsf /fb[}ly0g\

a9lcdf M -cf^g} axf/L ; E_ P axf/L lrof
agfP/ Nofp x} s:tf]tn tn nfu\$[f]
laxfg[}v Psf[xf]f]sfd ubf[ub{k6[6f/
लागिसक्यो । आज नभ्याए देखि भोली
गरौला पहिला आफ्नो थकाइ त मारौ ।
ef[h] klg t lbg 5 cfh}l; 4fpg}
पर्ने भन्ने के छ र ।

-oQs[6f h[l6= P=d'; Ss xftt} a9lcdf ePtkr[cfp5g\

h[l6= P= M नमस्कार छ है आमा । आराम हुनुहुन्छ ?

a9lcdf M -; :s[}f xfnb[} P ū h[l6 P= afakf]
आउनुभएछ । ल नमस्कार बाबु । सन्धै
5' afa' clg afahf0{ klg t ; Gr}t
xf[h] lg <cfh stfaf6 cf0klg' eof
t xfd[6f <

h[l6= P= M clg tkf0[6f] 3/sf]af6f]eP/ hf[6f
tkf0[6f0{ge[6l d hfp[6f t cdf <
lhNnf df dfl; s a[7s lyof]Toxl
भ्याएर आएको आमा ।

a9lcdf M हेर्नुस न प्याज पनि उखेलने भईसकेछ ।
छरछिमेक काले उखेलि भ्याईसके । बिहानै
b[}v pv[lg yfn\$[f] cem[af[5 5 ,
lrof klg vfpFcf/fd klg u/f[eg]
एकछिन बसेको । ए साँच्ची , ए !
axf/L, oxfF h[l6= P= afaklg
आउनुभएको छ । उहाँलाई पनि चिया
बनाउनु नि ।

h[l6= P= M Kofh t o; kfr[राप्ते फलेको रैछ ।
s; / laqm xg]/x[5 efp t a[gePsf]
xf[h] lg cdf <

al9cdf M s[}sf]efp xglg afa' kNnf3/]; [h]
हिजो बजार लगेर बेचे भन्दैथ्यो । १०
रुपैयाँ प्रति के. जी रे । के गर्ने दु :ख
dfq x[] afa' Hofdl vr{ p7fpgg}
पनि गाहो छ ।

h[l6= P= M ; Gg' cdf ū o; l; hgdf w[}
s[fsx?n] Kofh v[tl ug[x[6f /
e08f/0f ug[7fpFgx[6f ; a}pTkfbg
Ps}kN6 ahf/df cfp5 / ahf/df
पनि मूल्य कम हुन जान्छ ।

al9cdf M clg csf[l; hg slxn] xg' t Kofh
nufpg] l; hg g} oxl x[] t, ls
Kofhnf0{ klg c? t/sf/ h:tf]
बेमौसममा उत्पादन गर्न सक्नुपथ्यो ।
Tof] t ; e[klh 5[s] ug[<

h[l6= P= M cdfnf0 d[h]cfh oxl s'/f ; Dempg
dg nfu\$[f] lyof] 7[6fSs} s'/fklg
मिल्यो । ल सुनुस आमा आजकल
a[ffl}ddf v[tl u/} a9l gfk[lng
; lsg] kljwl klg lasf; e}s\$[f]
छ । यसरी खेती गर्दा जेठ महिनामा
Kofh /fk[c; f[h dlxgdf afnl
भिन्नाएर बजारमा लगिन्छ । यही बेलामा
g[kfnl ahf/df g[kfnf] pTkfbgn]
gku[ef/t af6 Kofh cfot xg]
ePsf[n] dNo klg w[} x[65 xfldn]
Toxl a[hdf ahf/df Kofh n[hfg
सके फाईदा पनि धेरै हुन्छ आमा ।

al9cfd f M ए! यो कुरा त मलाई थाहै थिएन बाबु ।
n la:tf/sf ; a} tl/sf j tf0bg' \
afa' csf[; lhgdf t o; } ul/ vlt
गरेर धेरै आम्दानी गनुपर्छ बाबु ।

-axf/ln]oQlsdf lrof lnP/ cfpl5g\, h} l6=
P= nf0{gd:sf/ ub} lrof lbg5g\ / cl3 el/Psf]
8fnf] lnP/ hflG5g\

h] l6= P= M -lrof ; ?k kfb} _ ; Gg' x} cdf
kofhnf0{ a}dd f v}l ubf{ b0{
तरिका बाट खेत गर्न सकिन्छ । एउटा
tl/sdf clxn] pv}bf cfPsf] ; fgf
; fgf 8Nnf? h; nf0{ ; } klg elG5,
To; nf0{kmg nfuf0{5 eg}bf f] tl/sf
af6 l; w}jlpaf6 g; f] ptkfbg u/l
agf{ ; fg{ ; lsg] hftx?klg pknAw
छन् । त्यस्ता जातहरु रोजेर पनि खेती
गर्न सकिन्छ ।

al9cfd f M nf}lo ba}tl/sf /fd] ; E l; sf0bg'
बाबु । म ध्यान दिएर सुन्छु ।

h] l6= P= M klxnf] tl/sfsf v}l ubf{ ; f-; fg
kofhsf ; } x?nf0{ klxn} 5bafP/
राख्नु पर्दछ । यसरी खेती गर्न नासिक
%#, Pull kmfpG8 8fs{ /B, gfi; s
रेड जस्ता जातहरु उपयुक्त हुन्छन् आमा ।

al9cfd f M P xf] t lo ; f-; fgf 8Nnf t ahf/df
लगे पनि मान्छेले किन्नै खोज्दैनन् भने ।
यसरी खेतीगर्न सके त फाईदै रैछ नि ।
clg slxn] s; /l nufpg] xf] Tof]
पनि बताईदिनु बाबु ।

h] l6= P= M ; }af6 v}l ugrf0{ g; f] agfpg'
पर्दैन आमा । जेठको पहिलो हप्ता मा
kofh nufpg] hluufnf0{ /fd] ; E
vghf] u/} kfs}f] uf] / !)))
s} hl= kl}t /fkgl, l8= P= lk dn
!% s} hl=, Do/} ckm kf}f; !%
s} hl= / ol/of % s} hl= kl}t /fkgl
का दरले मिसाउनु पर्दछ । वर्षा सिजनमा

v}l ug[ePsf]n] hluuf tof/ l ubf{
kfgl lgsf; sf] nful /fd] Aoj :yf
मिलाउनु पर्दछ आमा ।

al9cfd f M Tof] t ldnfpgk/}f] lg afa' gq t
lxnf] ubf{ s; /l afnl a9g ; Snf
र । गोडमेल गर्न पनि त गाह्रो पर्छ नि
हैन र बाबु ।

h] l6= P= M ठिक भन्नुभयो आमा । वर्षा सिजनमा
प्याज खेती गर्नलाई ड्याडमा लगाउनुपर्छ ।
o; sf] nlu hluuf tof/ l ug[ahfdf
! ld6/ rf}f0{/ cfj Zostf cg' f/sf]
ndj f0df hldgsf] ; txj f6 !% ; }
मि. माथि उठाएर ड्याड बनाउनु पर्दछ ।
b0{ 8af}sf] lardf kfgl lgsf; sf
nflu #) ; } ld= ulx/f] sh] f] agfpg'
पर्दछ । पहाडमा भने स-साना गहामा
v}l ul/g] xbf ux[sf] sgf tkm{dfq
कुलेसो बनाए पुग्छ ।

al9cfd f M of] t lxp}df ul/g] v}l ebf t cln
e}e6 /}छ बाबु । तै पनि राम्रो उत्पादनको
nflu t ugk/}f] lg x} t afa'<

h] l6= P= M हो आमा । अनि नि प्याजको सेट रोप्दा
kfgl gk/}f] lbgdf /fd] ; E tof/
ePsf] 8af}df xf/ b}v xf/sf] b/l
!% ; } ld= / Ps af} b}v csf]
af}sf] b/l !) ; } ld= xg] ul/
प्याजको सेट रोप्नुपर्दछ आमा ।

al9cfd f M of] t eof] kofhsf] ; -; fgf 8Nnf
के भन्छन् सेट रोपेर गर्ने तरिका ।
clg jlp /fk} s; /l v}l ug[
tl/sf klg 5 eg}f] xf}g < Tof]
पनि त सिकाईदिनुस् बाबु ।

h] l6= P= M हुन्छ आमा । वीउबाट नर्सरी बनाई
v}l ug}f] nflu xfldn] Pull kmfpG8
8fs{ /B / a}f] dl-! eGg] hftx?
लगाउनु पर्दछ आमा । अरु जात लगाउँदा

eg] kofhsf] 8Nnf /fdf] E lj sf;
xb/ र उत्पादन पनि धेरै हुँदैन ।

al9cdf M ए! यो चाहिँ बिचार गनुपर्ने कुरा रेछ ।
s] s] hft /] afa' Ps kN6 km/ल
भन्दिनुस त बाबु ।

h] l6= P= M Pull kmfpG8 8fs{/B / a/f] dl- !
आमा ।

al9cdf M ए बुझें बाबु ।

h] l6= P= M kofhsf] jlp pTkfbg ug[sf] nflu
cGo aif[afnlsf] nflu g; {l /fv]
h:t} ul/ jlp 5gEgbf Ps dlxgf
cl3g} /fdf] ; E vghf] ul/ kl[t
au{ld6/ % s} hl= /fd/L sXsf]
uf]/ dn ldnfpg' kb5 / Aof8nf0{
; jf] Knfli6sn] 5fk} ; fh/f0h} g
गर्नु पर्दछ ।

al9cdf M clg of]; a}sfd rfxl+sxn] ug[xf]
त बाबु ।

h] l6= P= M a/f] dfl kofh v]lsf]g; {l agfpgsf]
nflu lg cdf t/f0sf nflu h]sf]
dWo b]v ciff8 dWo ; Dd, kxfxsf]
nflu dWo a/fv b]v dWo h] /
pRr kxf8sf nflu DfWo rE b]v
DfWo a/fv pkoQm xg] ePsf]To; sf]
jL; lbg cuf8L g}; fh/f0h} g ug{
पर्छ आमा ।

al9cdf M aiff{ l; hgdf g; {l agfpg] ePkI5
t Aof8 klg cGo afnlsf]h:tf]pFf]
बनाउनु पर्ने त होला नि हैन न बाबु ।

h] l6= P= M cdf t o:tf] s'/fdf slt cuf8L
xgxG5 eg] Ps kN6 eg[sf] s'/
कति बिचार गर्नुहुन्छ । अन्य बालीको
h:t}Ps ld6/ rfBf / cfjZostf
cg; f/sf] nDj f0sf] Jof8 agfpg'
पर्दछ । युरिया २ के. जी., डि. ए. पि.
@) ufd / kfBf; dn #) ufd ktL

au{ld6/ /f; fo; lgs dn koflu
गनुपर्दछ । प्रत्येक ७ से. मि. को दुरीमा
@ ; j ld= ulx/f]w; f{x? j gfp' kb5
/ w; fdf kg/L PsBf; n]jlp v; fpB]
जानुपर्दछ आमा । यसरी बीउ खसालेपछि
dl; gf]df6f]j f v/fgn]jlp 5f]gkb5
र सुकेको परालले छापो दिनुपर्दछ ।

al9cdf M of] t ; a} aem+afa' , c? ugkgI
केही नछुटाई बताइदिउ है बाबु ।

h] l6= P= M P l Pp6f s'/f t atfpg} la; B :
Aof8nf0{ aiff[sf] kfglaf6 arfpsf]
nflu Jof8sf]dflly knfli6ssf]cw[udf]
agfpg' kb5 clg xhf/Lsf]; xfof]n]
@:# lbg[sf] km/sdf kfgl lbgkb5
आमा । यसरी तयार गरेको नर्सरी ब्याडमा
! dlxgdf a/f{ tof/ xG5 / a/f{
dVo af/Ldf ; fgE लागि तयार हुन्छ ।

al9cdf M xG5 afa' otl ePkI5 t g; {ldf
a/f{pTkfbg ughf0{sXl ufXf]gxfhf
c? afnlx?sf] klg a/f{ pdfg] u/;]
हो । अनि प्याज लगाउने बारीको तयारी
t cl3 afah]; B nufP/ v]l ubf{eg]
h:t}u/L ug] t xfhfgl xB afa' <

h] l6= P= M हो आमा ठिक भन्नुभयो तपाईंले । अघि
egcg; f/g} ebf]l]ns lfg cg; f/
t/f0df dWo >fjOf b]v dWo ebf]
kxf8df dWo ciff9 b]v dWo >fjOf
/ pRr kxf8df dWo h] b]v dWo
ciff9 ; Dd a/f{/f]g]; do ePsf]To;
sf]! dlxgf cuf8L g}v] hf]j]
जग्गा तयारी गर्नपर्दछ । र बेर्न रोप्नु
eGb cuf8L ; B nufP/ v]l ubf{
egcg; f/g} dnvfb ldnfP/ 8df^a
बनाउनु पर्दछ । र पानी नपरेको दिन
पारेर बिरुवा सार्नुपर्दछ आमा ।

al9cdf M अनि नि बाबु । वर्षा सिजनमा खेती
ug]ePkI5 t /f]ls/f clg em/kft

klg t w}} g} nfu5 o; af6 rfx+
s; l/ hfufpg] < To] kgl 5nE
पारिदिनुस न ।

h] l6= P= M ; Gg' cfd f tkf0h] egcg' f/g} aiff{
l; hgdf emf/kft clg /f]ls/f t w}}
g} nfu5 t/ o; s] nflu klg pkfo
छ । बेर्ना रोपेको दुई लाइनको बिचमा
/x\$] vfln efudf rRr] s6fh] agf{
; f/\$] !)-!% lbgdf uf\$] ; ; fgf
डल्ला फूटाउनु पर्दछ । त्यस्तै २५-३०
lbgdf / \$)-\$% lbgdf csf] kN6
गोडेर भारपात नियन्त्रण गर्नुपर्ने हुन्छ ।
To:t}u/l aiff{l; hgdf vf; u/l yk;
/ ; h; h]h:tf kftdf a; } /; r'g]
vfnsf ls/fx?n] bM v lbg] ePsf n]
Pu] :k] !) Pd=Pn j f ; Nkm' @
u]d k]l ln6/ kfgldf ld; fP/
छर्नुपर्दछ ।

al9cdf M egk15 kofhnf0{o; /l afah] egcg' f/
a]f]dddf v]l u/] pTkfbg t ug{
; ls65, o; sf] ahf/sf] ; D:of t
x6g lg x} afa' <

h] l6= P= M x6g cfd f o; sf] pTkfbg lng] ahf df
ahf/sf ; fw/0ftof l5d\$] dh's
af6 kofh cfoft e0{cfpg] ePsf n]
बजारमा मुल्य पनि धेरै हुन्छ । त्यही
ahf df g]kfnlx?sf] dxfg rf8x? bz-
tyf ltxf/ klg kg] ePsf n] ahf/sf
प्याजको माग पनि धेरै हुन्छ । यो
ahf df ; -; fgf kofhsf] 8Nnf ; lxtsf]
; fu klg aRg ; ls65 । यदी प्याजको
8Nnf g] laq] ugxf] eg] agf /fk\$]
) b]v () lbgdf pv]lgsf] nflu
तयार हुन्छ आमा ।

al9cdf M P ū egk15 ahf/sf] dfu nf0{x}}
Toxl cg' f/sf] pTkfbg lngkfg] /\$
x6g t afa' <

h] l6= P= M हो आमा । अनि नि हिउँदका लगाईएको
kofhsf] thgdf aiff{ l; hgdf
nufPsf] kofhsf] e08f/0f lfdtf
sd xg] ePsf n] l5\$} ahf/sf] Joj :yf
गरिहाल्नु पर्दछ ।

al9cdf M ल त बाबु । हजुरले यतीका कुरा भनेर
dnf0{ of] a]f] df nuf0g] kofhsf
बारेमा जानाकारी गराईदिनु भयो । अर्को
l; hgdf t d]h] klg oxl ahf df
प्याज खेती गर्छु । हामी कृष्काले जुन
afnlaf6 kmf0bf x65 Toxl afnl t
nufpg] x] lg x6g / <

h] l6= P= M हो आमा । अब यसरीनै खेती गर्नुभयो
भने अवश्य सफल हुनुहुन्छ । अब त
ढिलो पनी हुन लाग्यो । सेवा केन्द्र
klgnf0{cem} Pp6f 8f8f sf6g} afsl
छ । म त बिदा मागौं क्यारे आमा ।

al9cdf M ot} a:g kfPklg x6Yof] lg afa' <

h] l6= P= M x6g cfd f ef]n ;] fs] bdf d]xnf
; dxsf ; b:ox?n] e6g af]hpg' ePsf]
छ । आज त जसरी पनि पुग्ने पर्छ ।
cfp] hf] xh/sf] k; } g} hf65'
क्यारे । फेरी भेटौला है त आमा ।
clxn]h0{gd:sf/ !

al9cdf M x65 t hfg] g} ePk15 l9nf ugxf] b6g,
cfhsn ca] ug{ klg x6g hdf gf
ठिक छैन बाबु । फर्कदा पस्न नबिर्सनु
नि बाबु । नमस्कार !

(बुढिआमाले जे. टि. ए. गएतिर हेदैहुन्छिन् । जे. टि. ए.
cf]m k5g\

al9cdf M हरिशरणम् ।

*ny/s, lhNnf s[if lasf; sfofo 8f6ldf s[if
प्रसार अधिकृत पदमा कार्यरत हुनुहुन्छ ।

n}v x? s f]kþ f/ / kfl/>lds

!	df]ns cllbog / cg' Qwfgsf] glthf / v[h\$]f] cfwf/df s[if lj sf; sf] lj leGg klfdf ; xof]u k'fofpg] n}v	?= !@))-!^))
@	; Gbe\$]f] cfwf/df tof/ kfl/Psf] n}v	?= !)))-!@))
#	cgej Pj +; kmntsf] cfwf/df tof/ kfl/Psf] n}v	?= *)))-!)))
\$	h}6P7/ a9l cldf	?= %))-^))
%	slj tf, s] tkf0{yxf 5 < s[if ultljw / cGo 5f}f n}vx?	?= #))-.\$))
	kl:tsf	?= !%))-@)))
	knf]8/	?= *)))-!)))
	krf{	?= \$))-%)

s [if å}df; s klqs fs f]u}xs aGgs f]nflu
s[if å}df; s klqsfsf]u}xs aGg r'fxg]JolQmjf ; ;yfn]s[if ; r'gf tyf ; #f/ s[ib|
xl/x/ejgdf jf lhNnf: yt lhNnf s[if lj sf; sfof}o jf kz'; Jf sfof}o dfkmt u}xs aGg
; lsg]Joxf}f hfgsf/l u/f0G5 .